Gramatica
limbii române

CUPRINS

Nivelul fonetic

Cuprins

1. Fonetica

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, fonetica este acea ramură a lingvisticii care studiază sunetele unei limbi.

2. Accentul

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe sau a unui sunet dintr-un cuvânt, precum și rostirea mai pronunțată a unui cuvânt dintr-o propoziție sau frază.

În limba română, accentul nu este fix, astfel încât el poate ocupa diverse poziţii în cadrul cuvântului:

a. pe ultima silabă (*accent oxiton*): sonór, măséa;
b. pe penultima silabă (*accent paroxiton*): másă, blúză, púnte;
c. pe antepenultima silabă (accent *proparoxiton*): cámeră, répede, pásăre;
d. pe cea de-a patra sau cea de-a cincea silabă de la finalul cuvântului: asemănătór

Rolul accentului este acela de a marca diferența dintre cuvinte sau varii forme gramaticale. Exemplu:

COMPÁNIE = Subunitate (la infanterie sau la alte arme) care intră în componența batalionului

COMPANÍE = însoţire

În cazul diferențierii între două forme gramaticale diferite:

cấntă – indicativ, prezent, persoana a III-a singular

cântắ – indicativ, perfect simplu, persoana a III-a singular

3. Cacofonia

Cacofonia (din punct de vedere etimologic, provenit din grecescul *kakos = urât*) este sonoritatea deranjantă a unor silabe alăturate, care dobândesc astfel adesea o tentă vulgară.

Contrar unei opinii populare, plasarea virgulei între cele două silabe nu este recomandabilă, întrucât sunetele respective rămân alăturate în continuare.

Evitarea cacofoniei se face prin utilizarea câtorva părţi de vorbire menite să despartă cele două silabe, precum: *decât, drept, faptul că, asemenea, întrucât*. În acest scop mai sunt utilizate articole proclitice, recurgându-se adesea și la reformularea enunțului.

Cele mai des întâlnite cacofonii sunt: LA/LA; SA/SA; CA/CA; CA/CE(CI); CĂ/CA; CU/CO; CĂ/CO; CĂ/CU; CĂ/CÂND.

Opusul cacofoniei este *eufonia*. Prin *eufonie* se înțelege o succesiune armonioasă de sunete cu un efect auditiv plăcut.

Exemple de evitări ale cacofoniilor:

Aceasta este o politi**că ca**re va fi ineficientă./ Această politică va fi ineficientă.

Am aflat **că co**legii mei nu sunt de acord./ Am aflat că nu sunt de acord colegii mei.

Ca cadru didactic are mult de lucru./ În calitate de cadru didactic, are mult de lucru.

Norma literară condamnă folosirea lui *ca și*, precum și cea a lui *ca, virgulă* în loc de *ca* pentru evitarea cacofoniilor (ex. *Ca și* cadru didactic / *ca virgulă*, cadru didactic). Acestea se pot înlocui cu formule directe precum „A fost numit cadru didactic” sau „În calitate de cadru didactic”.

Notă: Există cazuri în care, în limba română, anumite cacofonii sunt general acceptate. Acestea sunt: *Ion Luca Caragiale, tactica cavalerească, Biserica Catolică, epoca capitalistă, Banca Comercială etc.*

4. Hipercorectitudinea

Hipercorectitudinea reprezintă o greșeală ce constă în aplicarea mecanică a unei reguli lingvistice valabile în alte situații. Scrierea, pronunțarea și construcția care includ o asemenea greșeală se numesc *hipercorecte*. *Hipercorectitudinea* apare adesea ca urmare a încercării excesive de a evita o greșeală, în încercarea vorbitorului de a se conforma normelor limbii literare.

Clasificarea tipurilor de hipercorectitudine:

a) Hipercorectitudinea fonetică

Acest tip de hipercorectitudine vizează în mod deosebit două fenomene lingvistice:

- pronunțarea formelor verbale (*este, erați, erau* etc.) și a celor pronominale (*eu, ea, ele*) fie cu [e] deschis, fie cu [i] inițial apăsat. Norma literară impune pronunțarea formelor verbului *a fi* și ale pronumelui personal (a căror scriere începe cu „e”) să se rostească în mod obligatoriu cu preiotare (adică, [ie]).

- pronunțarea cuvintelor al căror prim sunet este *e* cu *[ie]*: erou *[ierou]*, ecou *[iecou]*, epocă *[iepocă]*, Europa *[ieuropa]* etc.

Alte situații:

- Pronunțarea unor toponime și antroponime:

- Pronunțarea denumirii localității Bruxelles după regula din limba română (pronunțând sunetul *[ks]* corespondent literei *x*). În acest caz, corect este să pronunțăm aplicând principiul etimologic: se pronunță *[brysel]*.

- Pronunțarea denumirii Turnului Eiffel după model german („aifăl”), în loc de cel francez (după numele inginerului Alexandre Gustav Eiffel, născut în Franța).

- Pronunțarea cuvântului *Nobel* (Premiul Nobel) după modelul german, în loc de [nobél], după modelul suedez (poartă numele savantului suedez Alfred Nobel).

b) Hipercorectitudinea grafică

- Scrierea unor expresii provenite din limba latină

Exemplu: *magna cum laude* scris greșit *magna cum laudae* (regula din limba latină aplicată în mod greșit în limba română)

- Scrierea unor neologisme

Exemplu: împrumuturile de origine germană (ex. *Șpaclu, șpiț*) impun scrierea și pronunțarea lui *s* ca *ș*. Regula, odată generalizată, a cuprins în mod incorect și alte categorii de împrumuturi din alte limbi: *ștres, ștart, șprei* etc. Substantivul de origine germană *Stecker* se pronunță „ștecăr”, și nu „ștecher”.

c) Hipercorectitudinea gramaticală

- Morfologică

Cuprinde **forme compuse** (flexionarea eronată a adverbului din componența cuvântului compus: *noi-născuți, buni*-*platnici* etc.), **forme verbale** (verbul auxiliar „o”, transformat greșit în „or” la formele de plural: *or să ajungă* etc.) și **forme pronominale** (enunțuri care încep cu demonstrativul de apropiere *aceasta*, deși nu este un substitut propriu-zis al substantivului: *Aceasta este... nu avem de ales!* etc.)

- Sintactică

Cuprinde **acordul gramatical incorect** (exemplu: *În ceea ce privesc taxele* în loc de *În ceea ce privește taxele, străzi teribile de largi* în loc de *străzi teribil de largi, destui de mulți oameni* în loc de *destul de mulți oameni*) și **cacologiile** (tendințele de reparare a cacofoniei printr-o greșeală și mai mare, precum și tendința de a insera un „parazitar” acolo unde nu există nicidecum pericolul producerii unei cacofonii: *din punctul lui de vedere ca și specialist* etc.)

Nivelul lexico-semantic

Cuprins

1. Cuvântul - definiție

Definiția oficială a cuvântului este „unitate de bază a vocabularului, care reprezintă asocierea unui sens (sau a unui complex de sensuri) și a unui complex sonor”. Cuvântul are întotdeauna o formă, precum și unul ori mai multe sensuri. În paginile care urmează sunt explicate mecanismele prin care cuvintele se formează și dobândesc diferite sensuri, în funcție de contextul în care se află.

1. Sensul cuvintelor în context: sens propriu (denotativ), sens figurat (conotativ)

Ceea ce oferă cuvântului un sens anume este *contextul* în care acesta este utilizat. Separat de contextul său, cuvântul poate avea adesea mai multe sensuri. În caz contrar, însă, înțelesul cuvântului va fi clar, având o singură semnificație. Având în vedere legătura dintre sensul cuvintelor și elementele denumite de acestea, ele pot avea *sens propriu* și *sens figurat*.

a. ***Sensul propriu*** se definește ca fiind înțelesul de bază al unui cuvânt.

Exemplu: Copiii învață încă de la o vârstă fragedă să se spele pe **dinți**. (organe osoase situate în cavitatea bucală)

Un cuvânt poate avea și un *sens propriu secundar*.

Exemplu: **Dinții** greblei sunt ruginiți. (crestături, zimți, proeminențe cu aspect ascuțit și regulat de pe marginea unor unelte)

b. ***Sensul figurat*** este înțelesul mai puțin comun al unui cuvânt, utilizat de obicei în vederea creării unei imagini (adesea, a unei imagini artistice, pentru sporirea expresivității).

Exemplu: Pe cer zâmbește un soare cu **dinți**. (soare pe timp rece sau ploios – exprimă duritate, în opoziție cu senzația de căldură oferită în mod normal de prezența soarelui)

2. Derivarea

Derivarea este procedeul de formare a cuvintelor care implică fie adăugarea, fie suprimarea unui afix la/de la un cuvânt de bază. Din acest proces rezultă un cuvânt nou, al cărui sens suferă schimbări relative. Derivarea este de trei tipuri:

1. Derivarea cu prefixe

Prefixul este sunetul sau grupul de sunete adăugat înaintea rădăcinii, în vederea formării unui cuvânt nou.

Exemple: **ne**copt, **in**decis, **dez**lega

Prefixele pot fi:

- *Vechi* (moștenite sau împrumutate din alte limbi)

Exemple: *în*- (îndurerat), *des*- (descălecat)*, stră*- (străbunic), *ne*- (neobosit)

- *Noi* (neologice)

Exemple: *a*- (atemporal), *ante*- (antemeridian), *con*- (conlucra)*, inter*- (intercultural)*, ultra*- (ultramodern)

În funcție de modificările aduse asupra sensurilor cuvintelor, prefixele mai pot fi: *negative* (neagă sensul cuvântului: **ne**important, **in**decis, **i**real)*, prefixe ce exprimă repetiția* (**răz**gândi*,* **re**face)*, prefixe ce ajută la formarea antonimului cuvântului de bază* (**dez**lega, **a**normal, **des**câlci)*, prefixe cu sens de superlativ*(**hiper**corect, **arhi**plin, **ultra**dezvoltat, **extra**fin)*, prefixe ce arată ordinea*(**ante**meridian, **post**belic, **pre**stabilit) etc.

Dubla prefixare are loc atunci când în fața rădăcinii apar două prefixe consecutive, formându-se astfel un cuvânt nou.

Exemple: **reîn**frunzi, **dez**incrimina

Prefixoidele (denumite și „elemente savante de compunere”) sunt înzestrate cu înțeles, fiind, la origine, cuvinte cu sens deplin (precum „aero”- referitor la aer, aviație; „biblio”- referitor la cărți). Prefixoidele sunt adesea confundate cu prefixele, aceasta reprezentând o eroare. Deși prefixoidele sunt și ele elemente de compunere a cuvintelor, ele nu sunt prefixe.

Exemple: **aero**dinamic, **biblio**grafic, **geo**politic, **bio**degradare

2. **Derivarea cu sufixe**

Sufixele sunt sunetele (sau grupurile de sunete) care se adaugă după rădăcină în vederea formării unui cuvânt nou. Sufixele pot fi clasificate în funcție de doi factori:

- Din punct de vedere semantic (oferă sensuri noi cuvintelor derivate): sufixe *diminutivale* (flutur**aș**, fețiș**oară**), *augmentative* (păsăr**oi**, copil**andru**), *pentru denumirea unei colectivități* (tinerime, păienjen**iș**), *pentru denumirea unei însușiri* (punct**at**, anu**al**), *a unei noțiuni abstracte*(bunăt**ate**, iscus**ință**) etc.
- Din punct de vedere morfologic (anumite sufixe corespund în mod deosebit unor părți de vorbire): *substantivale* (libr**ar**, legăm**ânt**, răut**ate**, dulce**ață**), *adjectivale* (bucluc**aș**, tolera**bil**, arăm**iu**, unsur**os**), *adverbiale*(făț**iș**, frăț**ește**), *verbale* (cioc**ăni**, iron**iza**).

3. **Derivarea parasintetică**

Derivatele parasintetice sunt cuvintele în a căror compoziție se află atât un sufix, cât și un prefix.

Exemple: **in**tolera**bil**, **re**discut**at**, **de**sensibiliz**at**

La derivarea parasintetică sunt adăugate prefixe și sufixe în mod simultan la rădăcina unui cuvânt de bază.

3. **Compunerea**

Compunerea este un mijloc intern de îmbogățire a vocabularului, prin intermediul căruia două sau mai multe cuvinte sunt alăturate, generând astfel un cuvânt nou. În general, termenii incluși în compunerea celui nou își pierd sensul inițial.

Există trei modalități principale de realizare a compunerii:

a. **Prin *alăturare*** (simplă sau cu cratimă)

Exemple: propriu-zis, viță-de-vie, Valea Prahovei, liber-profesionist

b. **Prin *contopire***

Exemple: binevenit (bine + venit), scurtcircuit

c. **Prin *abreviere*** (fie doar inițiale, fie inițiale și cuvinte)

Exemple: C.A.S., C.F.R., ASIROM, ROMPRES, S.R.L.

4. **Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea)**

Schimbarea valorii gramaticale (sau schimbarea categoriei gramaticale), denumită şi conversiune, este o modalitate internă de îmbogățire a vocabularului care duce la formarea de cuvinte noi prin realizarea tranziției de la o parte de vorbire la alta. Aceasta se realizează fără a se schimba forma inițială a cuvântului.

a. ***Substantivul* poate deveni:**

- Adverb: *Noaptea* de iarnă este geroasă. (substantiv); *Noaptea*, bufnițele vânează. (adverb)
- Prepoziție: *Grația* balerinelor m-a impresionat. (substantiv); Am reușit *grație* competenței profesorului. (prepoziție)
- Adjectiv (rar): *Bărbatul* privește pe fereastră. (substantiv); „Zoe, fii *bărbată*!" (adjectiv)

b. ***Adjectivul* poate deveni:**

- Substantiv (prin articulare cu articol hotărât, nehotărât sau demonstrativ):„*Leneșul* mai mult aleargă". (substantiv); Băiatul este *leneș*. (adjectiv)
- Adverb (în cazul în care determină un verb): Fata cască *leneș* în timpul orei de matematică. (adverb)

c. ***Pronumele personal* poate deveni:**

- Substantiv (când pronumele este la persoana I, singular, caz nominativ, poate deveni substantiv prin articulare cu articol hotărât): *Eu* merg la plimbare. (pronume); *Eul* liric își exprimă sentimentele în mod direct. (substantiv)
- Pronume reflexiv: Centura de siguranță *mă* apasă pe piept. (pronume personal); Eu *mă* duc la școală. (pronume reflexiv)

d. ***Anumite pronume nehotărâte, reflexive sau negative* pot deveni *substantive* (prin articulare):**

Efortul ei a reprezentat *un nimic* pentru membrii juriului.

În *sinea* lui, știe că are dreptate.

e. ***Pronumele demonstrative, interogative, posesive, relative, nehotărâte, negative şi de întărire* pot deveni *adjective pronominale:***

Ai găsit hainele *mele*? (adjectiv pronominal posesiv)

Fiecare om apreciază empatia. (adjectiv pronominal nehotărât)

Cărțile *acestea* s-au vândut repede. (adjectiv pronominal demonstrativ)

Ce carte te interesează cel mai mult? (adjectiv pronominal interogativ)

L-am întrebat *ce* carte îl interesează cel mai mult. (adjectiv pronominal relativ)

Ea *însăși* a decis cu ce se îmbracă. (adjectiv pronominal de întărire)

Nicio sală de clasă nu a fost curățată. (adjectiv pronominal negativ)

f. **Prin articulare, *numeralul* poate deveni *substantiv*:**

Doiul primit ca pedeapsă pentru copiat a fost anulat.

g. ***Verbul* poate deveni:**

- Substantiv: *Pictatul* este terapeutic.
- Adjectiv:

Melodia *cântată* a durat trei minute. (din participiu)

Toamna, frunzele *tremurânde* ale copacilor se îngălbenesc și cad. (din gerunziu)

- Adverb (din participiu): Dimineața plouă *liniștit* peste orașul cenușiu.

h. ***Adverbul* poate deveni:**

- Substantiv: *Răul* odată făcut nu poate fi anulat. (prin articulare)
- Prepoziție: Mi-am dat seama care este răspunsul *înaintea* celorlalți.
- Adjectiv: Se spune despre el că este un bărbat *bine*.

i. ***Interjecția* poate deveni *substantiv:***

Va avea de trecut multe *hopuri* până să-și atingă scopurile.

5. Împrumuturile

Împrumutul lexical se definește ca fiind procedeul extern de îmbogățire a vocabularului care presupune preluarea unor termeni sau expresii din alte limbi. Acești termeni pot fi preluați fie pe cale orală (ca rezultat al contactului dintre vorbitorii a două sau mai multe limbi), fie pe cale cultă (datorită influențelor culturale). Împrumuturile pot fi:

a. *Vechi* – au apărut în limba română între secolul al VI-lea și cel de-al XVIII-lea, provenind din limbile cu care româna a avut contact în perioada respectivă (maghiara, turca, greaca, slava).
b. Împrumuturi din *limba slavă*: pătrunse atât pe cale orală (*boier, ceas, veac, drag, treaz, vesel, mândru*), cât și cultă (*stareț, apostol, cădelniță, episcop, voievod*)
c. Împrumuturi din *limba maghiară:* în timp ce unele s-au răspândit doar la nivel regional (Transilvania, Banat: imaș, bolând), altele au devenit parte a vocabularului general (*belșug, gazdă, uriaș, neam, meșter, plăcintă*)
d. Împrumuturi din *limba turcă*: *cafea, halva, baclava, sarma, pilaf, telemea, dușman, haide, catifea*

e. Împrumuturi din *limba greacă: taifas, tipografie, plicticos, caligrafie*

b. *Noi*: s-au realizat în ultimele două secole din limbile vestice: italiana, germana, latina, franceza, engleza
c. Împrumuturi din *latina savantă*: *curriculum, excepție, litere, pictură, rege*
d. Împrumuturi din limba *italiană*: *spaghete, campion, ancoră, flaut, mandolinp, solfegiu*
e. Împrumuturi din limba *germană*: *șpaiț, bliț, rucsac, boiler, abțibild*
f. Împrumuturi din limba *franceză* (cele mai numeroase): *brevet, buchet, cazier, volan, umor, evaziv, manevră, remiză, crimă*

6. Pleonasmul

Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în alăturarea a doi termeni cu aceeași semnificație (sau semnificații asemănătoare): *a urca sus, a cădea jos*etc. Cu toate acestea, există pleonasme admise în limba română (de exemplu, „ani de zile”, „mujdei de usturoi”).

În general, însă, pleonasmele sunt inadmisibile din punct de vedere lingvistic:

a. În cazul repetării evidente a unor forme apropiate ca sens: *fapt ce a făcut, averse de ploaie, caligrafie frumoasă*
b. În cazul în care sinonimele ce exprimă o idee sunt alăturate: *a conlucra împreună, a dăinui etern*
c. În cazul în care este repetat sensul unui prefix (sau prefixoid) printr-un termen determinant cu același sens: *a repetat iar, a revenit din nou, a rescris iar.*

7. Paronimele

Paronimele sunt cuvinte cu forme aproape identice, dar sensuri diferite. Este recomandabil să cunoaștem astfel de cazuri, întrucât adesea apar confuzii. De exemplu, cuvântul mai des întâlnit se folosește în locul celui mai puțin popular (ex. *albastru* și *alabastru*).

Exemple:

actual (existent, care se petrece în momentul de faţă) – *actuar* (expert în calcule statistice)

adagio (în tempo lent) – *adagiu* (maximă, aforism)

balansoar (fotoliu, scaun care se balansează pe două tălpi curbate) – *balansor* (piesă care reglează prin oscilaţiile ei mişcarea unui mecanism)

catran (lichid vâscos de culoare închisă, obţinut prin distilarea petrolului, a cărbunilor sau a lemnului) – *catren* (strofă sau poezie formată din patru versuri)

literal (literă cu literă, textual) – *literar* (legat de literatură)

8. Omonimele (omofone și omografe)

Omonimele sunt cuvinte cu formă identică, dar înțelesuri complet diferite.

Exemplu:

Incendiul s-a extins pe suprafața unui *acru* de pământ. (unitate de măsură pentru suprafețe)

Lămâia are gust foarte *acru*. (acid, astringent)

Odată cu vârsta, el a devenit un om *acru* și ursuz. (antipatic)

Omonimele a căror formă scrisă este identică se numesc *omografe,* în timp ce acelea care se pronunță la fel, fiind compuse din aceleași sunete (și la care accentul nu diferă) se numesc *omofone*.

Exemple de *omografe*:

coloníe (unitate administrativ-teritorială creată, în scopuri comerciale sau strategice, de anumite popoare pe teritorii străine) – *colónie*(produs cosmetic lichid parfumat)

úmbrele (substantiv articulat: suprafață întunecată generată de un corp care blochează lumina directă) – *umbréle* (obiect care apără de ploaie sau de razele solare)

Exemple de *omofone:*

Iar – i-ar: Toamna a venit *iar*. (exprimă repetiția)

I-ar povesti cele întâmplate dacă l-ar asculta. (pronume + verb, a căror pronunție alăturată este marcată de cratimă)

Mai – m-ai: M-ai căutat, dar eram plecat.

Colega mea s-a născut în luna *mai*.

Omonimele pot fi de trei feluri:

1. **Lexicale**

- Totale (au forme flexionare identice)

galerie – galerii

Cârtița sapă *galerii*, utilizându-le drept adăpost.

Am vizitat mai multe *galerii* de artă.

- Parțiale (nu au forme flexionare identice)

gol – goi – goluri

Toamna, frunzele cad, lăsând copacii *goi*.

Echipa mea preferată a înscris multe *goluri* la meci.

2. **Lexico-gramaticale**

Aceste omonime sunt rezultate ale tranziției unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta, fără a se modifica forma morfologică a acestuia.

Exemple:

Este *absolut* inadmisibil comportamentul tău. (adjectiv)

Filosoful se află în căutarea *absolutului*. (substantiv)

Voievodul era un om bun și *drept*. (adjectiv)

Este *dreptul* meu să fiu informat. (substantiv)

3. **Morfologice**

Omonimele morfologice (numite și *omoforme*) sunt forme identice ale unor cuvinte ce aparțin unor părți de vorbire distincte.

Exemple:

Când sunt vesel îmi place să *fluier*. (verb, pers. I, singular)

Am învățat să cânt la *fluier*. (substantiv)

Este o zi frumoasă de vară cu *cer* albastru, senin. (substantiv)

Nu *cer* oamenilor ceea ce nu pot oferi eu însumi. (verb, persoana I, singular)

Port o rochie roșie. (verb)

La spectacol au dansat tineri îmbrăcați în *port* popular. (substantiv)

Vaporul a plecat din *port*. (substantiv)

România este un *stat* unitar și indivizibil. (substantiv)

A *stat* toată ziua degeaba. (verb)

9. **Sinonimele**

Sinonimele sunt cuvinte ale căror forme diferă, dar care au înțelesuri identice (sau aproape identice). Un cuvânt poate avea unul sau mai multe sinonime, iar cele două categorii principale de sinonime sunt următoarele:

a. ***Sinonime totale***

Această categorie cuprinde sinonimele mai puține la număr. Cea mai bună modalitate de a identifica astfel de sinonime este echivalarea unui termen vechi (sau popular) cu unul literar, adesea de tip tehnico-științific.

Exemple:

inimă – cord

roșie – părădaisă

cartofi – barabule

popor – norod

copilăresc - infantil

b. ***Sinonime parțiale***

Aceste sinonime sunt cel mai des întâlnite, iar în această categorie sunt incluse și perechile de cuvinte arhaice și noi. Nu se realizează, în această situație, echivalarea totală a termenilor seriei sinonimice, optându-se adesea pentru unul dintre ele, alegerea depinzând de contextul în care utilizăm cuvântul respectiv. Atât sinonimul, cât și cuvântul cu care acesta este echivalat, trebuie să fie aceeași parte de vorbire.

Exemple:

plictisitor – fad, insipid, anost, nesărat, monoton

clar - deslușit, distinct, evident, lămurit, limpede, precis

modern - actual, contemporan, nou, recent

credință - asigurare, chezășie, concesiune, credit, crez, datorie, garanție, încredere, logodnă

taină - ascunzătoare, ascunziș, cotlon, minune, miracol

O relație de sinonimie poate exista și între două expresii, precum și între o expresie și un cuvânt.

Exemple:

a da cu bățu-n baltă – a o sfecli - a eșua, a greși

a o lua razna – a o lua pe ulei – a înnebuni

a tăia frunze la câini – a pierde vremea – a lenevi

10. Antonimele

Antonimele sunt cuvinte cu forme diferite, ale căror înțelesuri sunt opuse unul față de celălalt. Relația de antonimie se poate realiza și prin intermediul prefixelor.

Exemple:

a lega – a dezlega

a confirma – a infirma

făcut – desfăcut

Antonimele trebuie să aparțină aceleiași părți de vorbire (de exemplu, un adjectiv nu poate fi antonimul unui substantiv). Deși unor cuvinte li se pot adăuga prefixe, aceasta nu înseamnă că ele devin automat antonimele cuvintelor în forma lor fără prefixe (de exemplu, *bun* și *nebun* nu sunt antonime).

Alte exemple:

sus – jos

tare – moale

încet – repede

ud – uscat

vesel - *trist*

11. Polisemia

Polisemia (sau polisemantismul) este capacitatea unui cuvânt de a avea mai multe înțelesuri, sau de a indica însușirea semantică pe care o au în comun mai multe obiecte. În alte cuvinte, termenii polisemantici au aceeași formă, înțelesuri diferite, dar nu sunt ominime, întrucât derivă dintr-un sens primar, la care se adaugă înțelesurile secundare.

Exemple:

Mă doare *spatele*.

Un artist de succes are în *spate* o întreagă echipă.

Furculița a căzut de pe *masă*.

Copiii au întârziat la *masă*.

Astăzi am luat *nota* zece la examen.

Cântărețul nu a atins *nota* cea înaltă la concert.

12. Unități frazeologice

1. Arhaismele

Arhaismele sunt cuvintele, grupurile de cuvinte și formele învechite, care fie nu se mai utilizează deloc în prezent, fie se folosesc foarte rar. Cauzele care au condus la învechirea termenilor sunt: dispariția obiectelor, îndeletnicirilor sau a instituțiilor denumite de aceștia, înlocuirea unor cuvinte arhaice cu neologisme, inflexibilitatea lor (imposibilitatea derivării sau a compunerii și astfel, a generării de noi cuvinte și înțelesuri), precum și preferința generală pentru sinonimele acestora.

Arhaismele se împart în patru mari categorii:

a. **Arhaismele fonetice:** categoria cu exemplele cele mai numeroase. Aceasta cuprinde forme învechite, dispărute (sau păstrate doar la nivel regional) ale unor termeni de uz general și actual.

Exemple:

a împle = a umple

slută = urâtă

căldare = cazan

a molări = a fotografia

b. **Arhaismele lexicale**

Această categorie cuprinde un număr mare de termeni care denumesc funcții, îndeletniciri ranguri, acțiuni și obiecte ce aparțin unor timpuri trecute.

Exemple:

vornic = înalt dregător, parte a Sfatului domnesc, responsabil de supravegherea Curții, precum și de conducerea afacerilor interne ale țării de are aparținea

postelnic = titlu oferit unui mare boier, parte a Sfatului domnesc, care se ocupa de camera de dormit a domnitorului, precum și de organizarea audiențelor cu acesta

agie = poliție

Anumite arhaisme se păstrează doar sub forma unor expresii sau locuțiuni.

Exemple:

a face hatârul (cuiva) = a face cuiva pe plac

a munci pe brânci = a munci din greu

a veni (cuiva) de hac (origine turcească) = a învinge, a „pune la punct” (pe cineva)

c. **Arhaismele gramaticale**

Aceste arhaisme nu sunt numeroase, categoria fiind formată din arhaisme morfologice și sintactice (ca urmare a unor reguli gramaticale trecute ce diferă de cele din prezent):

- Pluralul vechi:
  - Cu terminația „-e”: aripe, fântâne
  - Cu terminația „-uri”: palaturi, visuri
- Forme de singular neutru terminat în „-iu”: trădătoriu, mâncătoriu
- Forme cu caz vocativ și gen masculin terminate în „-e”: meștere, prințe
- Diverse forme ale pronumelor demonstrative: cela (acela), aceștii (acești)

d. **Arhaisme semantice**

Acest grup de arhaisme cuprinde termenii care există în continuare în limba română, dar și-au schimbat sensul de-a lungul timpului. Așadar, nu cuvântul în sine, ci sensul acestuia s-a pierdut de-a lungul timpului.

Exemple:

carte (se utiliza în trecut cu sensul de „scrisoare”)

limbă (sensul trecut este acela de „grai”)

mândru (înainte însemna „înțelept”)

om (cu sens de „bărbat”)

2. **Regionalismele**

Regionalismele sunt termenii (și formele acestora) caracteristici unei anumite zone geografice. În funcție de nivelul lingvistic la care acestea se manifestă, regionalismele pot fi:

a. **Regionalisme fonetice** (forme cu circulaţie restrânsă a unor termeni general uzuali)

Exemple: chișior (picior), sătătace (sănătate), deșt (deget)

b. **Regionalisme gramaticale** (cuprind forme gramaticale caracteristice unei anumite regiuni geografice)

Exemple:

oi lucra (formă a viitorului „voi lucra”) – Moldova
mâncă (în loc de „mănâncă”), „mere” (în loc de „merge”) – Transilvania

c. **Regionalisme lexicale** (termeni cu circulație limitată la o zonă geografică specifică)

Exemple:

Moldovenisme – barabule (cartofi), curechi (varză), omăt (zăpadă)
Ardelenisme – porodici (roșii), parapleu (umbrelă)

d. **Regionalisme semantice** (sensuri diferite ale aceluiași cuvânt, organizate în funcție de aria lor dialectală)

Exemple:

„ginere” = „mire” (în sudul țării)

„deloc” (sau „dăloc”) = „numaidecât”, „imediat” (în Banat)

3. Neologismele

Neologismele sunt cuvintele împrumutate relativ recent din alte limbi de către vorbitorii limbii române.

Exemple:
Împrumuturi din limba latină (latină savantă): ager, colocviu, curriculum, capabil
Împrumuturi din limba franceză: economic, frază, sufleu, recensământ, turnant, guvernamental
Împrumuturi din limba germană: boiler, prodecan, sortiment
Împrumuturi din limba italiană: capodoperă, tempo, incognito, realmente, adagio, agenție
Împrumuturi din limba engleză: computer, baschet, ofsaid, meci, scor

4. Familia lexicală

Familia lexicală cuprinde totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, care au același radical și pornesc de la același cuvânt de bază. În general, o familie completă de cuvinte cuprinde: cuvântul de bază (termenul de la care se pornește în construirea familiei), radicalul (elementul comun întâlnit la cuvintele membre ale familiei; poate fi sau nu identic cu termenul de bază) și cuvintele derivate.

a. **Cuvântul de bază**

Exemple:

bun – bună, bunicică, bunătate, îmbunătățire
nou – nouț, noutate, înnoit

b. **Radicalul**

Exemple:

linie – liniar, aliniat
cred – credință, credul, încredere

c. **Cuvintele derivate**

Acestea sunt cuvintele formate prin adăugarea de prefixe sau sufixe la cuvântul de bază, generând astfel un cuvânt nou.

Exemplu: a lega – dezlega, legământ, legătură

5. **Câmpul lexico-semantic**

Câmpul lexico-semantic cuprinde totalitatea cuvintelor care aparţin unei arii semantice unitare. În alte cuvinte, el însumează termenii care aparţin aceluiaşi domeniu, dar ale căror trăsături de sens diferă. Spre deosebire de familia lexicală, câmpul lexico-semantic reunește un număr mai mare de termeni, întrucât mecanismul de asociere este mult mai permisiv.

De exemplu, se pot construi câmpuri semantice cu ajutorul unor cuvinte ce denumesc:

a. Fenomene ale naturii: furtună, fulger, tornadă, tunet, uragan, ploaie, viscol etc.
b. Culori: roșu, verde, albastru, roz, violet etc.
c. Plante etc.

În mod paradoxal, asocierea dintre acești termeni în cadrul câmpurilor lexicale ne ajută să observăm mai bine diferențele dintre semnificațiile lor. De exemplu, deși „tornadă” și „uragan” sunt ambele fenomene ale naturii, ele denumesc fenomene diferite (uraganul se formează pe apă, în timp ce tornada, pe uscat etc.).

6. **Tautologia**

Tautologia este o greșeală de exprimare ce constă în reluarea inutilă a unei idei exprimate prin aceleași cuvinte. Spre deosebire de pleonasm (eroare care se manifestă mai subtil decât tautologia), această greșeală presupune repetarea acelorași termeni în cadrul unui enunț.

Exemple: „urmează următorul invitat”, „a rămas și n-a plecat”, „averse scurte de ploaie”.

În cadrul exprimărilor sentențioase există şi o falsă tautologie, prin intermediul căreia se evidențiază caracteristicile unui concept sau pe cele ale unei idei. În acest caz, repetarea cuvântului se realizează în mod intenționat, având astfel un efect de intensificare. Tautologiile care au rol de mijloace stilistice sunt, în general, admise.

Exemple: „bărbatul tot bărbat”, „legea-i lege pentru toţi”, „există oameni și oameni”, „datoria e datorie”, „Să vă fie casa casă, să vă fie masa masă” („Plugușorul”).

Morfologie

Cuprins

1. Morfologia și părțile de vorbire

Morfologia este acea parte a gramaticii care se ocupă de studiul regulilor de formare a cuvintelor, în special de studiul părților de vorbire.

Părțile de vorbire sunt cuvinte sau locuțiuni care se grupează în funcție de sensul lor lexical fundamental și după caracteristicile morfologice și sintactice. ele pot fi clasificate în părți de vorbire flexibile și părți de vorbire neflexibile.

2. Părți de vorbire flexibile - își modifică forma în vorbire

- **Substantivul**

Substantive proprii	Italia, Ion Luca Caragiale, Venus
Substantive comune	apa, casa, flori
Substantive simple	alimente, băutură, haine
Substantive compuse	cal-de-mare, carte de credit, untdelemn, Mircea cel Bătrân

- **Articolul**

Articol hotărât	l, a, e, i
Articol nehotărât	„un”, „o”, „niște”(caz nominativ, acuzativ) „unui”, „unei”, „unor” (caz genitiv, dativ)
Articol posesiv	al, ai, a, ale, alor
Articol demonstrativ	cel, cea, cei, cele, celui, celei, celor

- **Adjectivul**

Adjective simple	bun, rău, frumos, deștept
Adjective compuse	multifuncțional, binemeritat
Adjective variabile	roșu, verde, înalt
Adjective invariabile	grena, kaki, crem

Adjective propriu-zise	pătrat, oval, cinstit
Adjective pronominale	fratele meu, acel om

- **Pronumele**

Pronumele personal	eu, tu, el, ea, voi
Pronumele personal de politețe	dumneata, dumnealui, dumneavoastră
Pronumele reflexiv	mă, se, sine, își
Pronumele de întărire	însumi, însuți, însele, înșivă
Pronumele posesiv	a mea, a ta, a noastră, a voastră
Pronumele demonstrativ	acesta, ăsta, aceea, același
Pronumele interogativ	ce?, cine?, care?
Pronumele relativ	ce, cine, care, ceea ce
Pronumele negativ	nimeni, nimic
Pronumele nehotărât	oricare, vreunul, unul, unii, cineva, altul

- **Numeralul**

Numeral cardinal	trei, cinci, opt, zece, douăzeci
Numeral ordinal	al treilea, al zecelea, al treisprezecelea
Numeral simplu	unu, doi, trei
Numeral compus	patruzeci, unsprezece

- **Verbul**

Verb personal	a citi, a dormi, a bea
Verb impersonal	a ploua, a ninge, a viscoli, a tuna
Verb unipersonal	a lătra, a necheza, a se întâmpla
Verb tranzitiv	(permit asocierea cu un complement direct: a mânca, a suna, a citi)
Verb intranzitiv	a merge, a alerga, a sta, a exista
Verb regulat	a dormi, a ridica, a rupe
Verb neregulat	a avea, a da, a sta, a fi
Verb defectiv	a deceda, a divide, a transcede
Verb auxiliar	a avea, a vrea, a fi
Verb predicativ	verbele la moduri predicative
Verb copulativ	a deveni, a ajunge, a fi

3. **Părți de vorbire neflexibile** - nu își modifică forma în vorbire

- Adverbul: așa, după-amiază, târziu, acolo, departe;
- Prepoziția: pe, de pe, la, în afară de, în caz de;
- Conjuncția: dar, iar, însă, încât, fiindcă, deoarece;
- Interjecția: vai!, of!, tic-tac!, miau!, ham!;

Substantivul

Cuprins

- **Genurile substantivelor**
- **Numărul substantivelor**
- **Cazurile substantivelor**
- **Declinarea substantivelor**
- **Funcțiile sintactice ale substantivelor**

Substantivul este partea de vorbire flexibilă ce denumește: ființe, obiecte, fenomene ale naturii, sentimente, stări sufletești, precum și unele noțiuni abstracte.

Acesta este o parte de vorbire principală, care poate fi înlocuit de pronume (o altă parte de vorbire) și poate fi:

a. **Propriu**: se utilizează pentru nume de persoane, localități și alte repere geografice, nume de instituții și alte asemenea denumiri, scrise întotdeauna cu majusculă (indiferent de poziția ocupată în cadrul propoziției).

Exemplu: *Andreea* a plecat într-o călătorie lungă prin *Europa*.

b. **Comun**: denumește obiecte de același fel și se scrie cu literă mică (cu excepția cazului în care se află la începutul unei propoziții).

Exemplu: *Produsele* vândute în *piață* sunt numeroase: *fructe, legume, produse lactate și carne*.

În funcție de *forma substantivului*, acesta poate fi:

a. **Simplu**: se constituie dintr-un singur cuvânt

Exemplu: pisică, școală, carte

b. **Compus:** se constituie din două sau mai multe cuvinte

Exemplu: pisică-de-mare, Piatra Neamț, Câmpulung Muscel

Genurile substantivelor

Substantivele pot avea unul din *trei genuri*:

a. **Feminin**

Exemple: fată (**o** fată – **două** fete), masă (**o** masă – **două** mese)

b. **Masculin**

Exemple: băiat (**un** băiat – **doi** băieți), câine (**un** câine – **doi** câini)

c. **Neutru**

Exemple: scaun (**un** scaun – **două** scaune), pahar (**un** pahar – **două** pahare)

Numărul substantivelor

Poate fi:

a. **singular** (denumește un singur element)

Exemple: fruct, lemn, animal, lucru etc.

b. **plural** (denumește două sau mai multe elemente)

Exemple: fructe, lemne, animale, lucruri etc.

Există și *substantive defective de număr* (au numai formă de singular sau plural).

Exemple de substantive defective de plural: *lapte, miere, vată, cinste, curaj, foame*.

Exemple de substantive defective de singular: *șale, zori, Mircești, Carpați*

Cazurile substantivelor

În limba română, substantivele pot avea unul din *cinci cazuri*:

a. **Nominativ**

În acest caz, substantivul va răspunde la întrebările: *„cine?", „ce?"* și *„care?"*.Funcțiile sintactice îndeplinite pot fi acelea de: **subiect, nume predicativ și atribut.**

Exemplu: *Zăpada* cade neîncetat. (caz nominativ, subiect) – *Ce cade neîncetat?*

b. **Acuzativ**

Substantivul în cazul acuzativ răspunde la următoarele întrebări: *ce?, pe cine?, pe ce?, cu cine?, cu ce?, la cine?, la ce?, despre cine?, despre ce?, lângă cine?, lângă ce?, de la cine?, de la ce?, unde?, de unde?, până unde?, când?, cum?, care?, ce fel de?*

Funcțiile sintactice îndeplinite de substantivele în cazul acuzativ pot fi acelea de: **complement direct, complement indirect, complement de agent, atribut substantival prepozițional, nume predicativ, complement circumstanţial de loc, complement circumstanțial de timp, complement circumstanțial de mod, precum și complement circumstanțial de scop.**

Exemple:

Am văzut-o *pe Ioana* la magazin. (complement direct, caz acuzativ) – *Pe cine am văzut?*

Cadoul este *pentru Bogdan*. (nume predicativ, caz acuzativ) – *Pentru cine este cadoul?*

Pentru cazul acuzativ există prepoziții specifice, care ajută la recunoașterea mai ușoară a cazului, în funcție de prepoziția care însotește substantivul. De obicei, aceste prepoziții se regăsesc și în întrebările (mai sus menționate) ce corespund acuzativului.

Exemple de prepoziții: *pentru, la, despre, de la*

c. **Genitiv**

În cazul genitiv, substantivul răspunde la întrebările: *„al cui? a cui? ai cui? ale cui?”.* Acestui caz îi corespunde o marcă gramaticală: **articolul posesiv** (*al, ai, a, ale*).

Tododată, un substantiv aflat în cazul genitiv poate îndeplini una dintre următoarele funcții sintactice: **atribut substantival genitival, atribut substantival prepoziţional, atribut substantival apoziţional, nume predicativ, complement indirect, complement circumstanțial de timp, complement circumstanțial de loc, complement circumstanțial de mod, precum și pe aceea de complement circumstanțial de scop**.

Exemple:

Cartea *Ancăi* este interesantă. (atribut substantival genitival, caz genitiv) – *A cui carte?*

Prietenii mă așteaptă *în spatele blocului*. (complement circumstanțial de loc, caz genitiv) – *În spatele cui?*

Observație: Substantivul se analizează, de regulă, împreună cu prepoziția sau locuțiunea prepozițională. În cazul nostru, există un substantiv în cazul genitiv, însoțit de locuțiunea prepozițională specifică acestui caz: „în spatele”.

Asemeni acuzativului, și cazului genitiv îi corespund prepoziții specifice, care ajută la recunoașterea mai ușoară a acestuia, în funcție de prepoziția care însotește substantivul. De obicei, aceste prepoziții se regăsesc și în întrebările ce corespund acuzativului.

Exemple de prepoziții: *asupra, împotriva, înaintea, înapoia*

d. **Dativ**

Substantivele în cazul dativ determină un verb, răspunzând la întrebarea *„cui?”.*Funcțiile sintactice îndeplinite de substantivele în cazul dativ pot fi acelea de: **atribut substantival prepoziţional, atribut apoziţional, nume predicativ, complement indirect, complement circumstanțial de mod, precum și complement circumstanțial de cauză**.

Exemplu: I-am dat *Laurei* informațiile cerute. (complement indirect, cazul dativ) – *Cui am dat informațiile cerute?*

Cazul dativ are și el anumite prepoziții care îi corespund. Câteva exemple de prepoziții specifice cazului dativ sunt: *mulțumită, grație, potrivit, conform*.

e. **Vocativ**

Substantivele la cazul vocativ nu îndeplinesc nicio funcție sintactică. Acestea pot exprima fie o chemare, o strigare sau o invocare. Astfel, se atrage atenția asupra intenției comunicării directe, despărțindu-se substantivul în vocativ de restul propoziției prin virgulă. De obicei, substantivele în cazul vocativ sunt nume proprii.

Exemplu: *Cristian*, vino la masă! (caz vocativ, fără funcție sintactică)

Declinarea substantivelor

Declinarea (sau *flexiunea*) substantivului reprezintă totalitatea formelor prin intermediul cărora se exprimă categoriile gramaticale ale acestei părți de vorbire. În limba română, declinarea substantivelor are loc numai cu ajutorul articolului substantival, astfel încât putem diferenția între *două feluri de declinare*:

a. Cu articol hotărât
b. Cu articol nehotărât

Acestora li se adaugă *trei modele de declinare*:

a. Declinarea substantivelor în genul feminin
b. Declinarea substantivelor în genul masculin
c. Declinarea substantivelor în genul neutru

Exemple:

un copil – substantiv în cazul nominativ, număr singular, gen masculin, însoțit de articolul nehotărât „un”

copilul – substantiv în cazul nominativ, număr singular, gen masculin, articulat cu articolul hotărât „l”

unor scaune – substantiv în cazul genitiv, număr plural, gen neutru, însoțit de articolul nehotărât „unor”

niște cireșe – substantiv în cazul acuzativ, număr plural, gen feminin, însoțit de articolul nehotărât „niște”

Funcțiile sintactice ale substantivelor

Depinzând de cazurile acestuia, substantivul poate avea numeroase **funcții sintactice**:

a. **Nominativ**

1. Subiect: *Alina* este fericită.
2. Nume predicativ: Aceasta este *Alina*.

b. **Acuzativ**

1. Nume predicativ: Propoziția este despre *Alina*.
2. Complement direct (cu sau fără prepoziție): *Pe Alina* o amuză filmul. Am vizionat *filmul*.
3. Complement indirect: Am discutat despre Alina.
4. Complement circumstanțial

- De mod: Am vorbit ca *Alina*.
- De loc: Mergem la *Alina*.
- De timp: Într-o *dimineață* am plecat la Alina.
- De agent: Povestea a fost scrisă de *Alina*.

5. Atribut substantival prepozițional: Povestea despre *Alina* mi-a trezit interesul.

c. **Genitiv**

1. Subiect: *Ai mei* s-au întâlnit cu niște prieteni.
2. Nume predicativ: Argumentele au fost contra *Alinei*.
3. Atribut substantival genitival: Păpușa *Alinei* are părul blond.
4. Complement circumstanțial

- De loc: Alina s-a mutat *în spatele casei* părinților ei.
- De timp: M-am trezit înaintea *Alinei*.

d. **Dativ**

1. Nume predicativ: Copilul devine asemenea *Alinei*.
2. Complement indirect: I-am cumpărat *Alinei* o carte.
3. Complement circumstanțial de mod: Copilul se comportă asemenea *Alinei*.
4. Atribut substantival prepozițional: Presupunerile împotriva *Alinei* s-au dovedit valide.

Articolul

Articolul este o parte de vorbire flexibilă ce însoțește substantivul, neavând înțeles de sine stătător. Acesta nu are funcție sintactică, fiind un instrument gramatical (ajută la declinarea substantivului) și arată în ce măsură elementul denumit de substantiv este cunoscut emițătorului (vorbitorului).

Articolul poate fi:

a. **Hotărât** – este adăugat la finalul cuvântului, indicând cu exactitate obiectul denumit. Articolul hotărât poate fi:
b. **Hotărât propriu-zis**

Exemple: *l, a, e, i* (cazul nominativ sau/și acuzativ): copilu**l** (plural: copii**i**), mam**a, m**untel**e**

Articolul hotărât propriu-zis poate fi *proclitic* sau *enclitic*. Articolul enclitic se află la sfârșitul substantivului (floare**a**, copacu**l**, plantel**e**).

Pentru a recunoaște un articol hotărât proclitic, trebuie sa ne identificăm situațiile în care un articol hotărât aflat la finalul cuvântului ajunge în fața acestuia.

Exemplu: *lui Carmen* - „lui" este articol hotărât proclitic, întrucât nu este corectă formularea de tip „Carmenei". Astfel, articolul nu poate fi poziționat la sfârșitul cuvântului, așa cum indică regula în cazul articolului hotărât. Așezându-l în fața substantivului, acesta va deveni articol hotărât proclitic.

- **Posesiv (genitival):** *al, ai, a, ale, alor*

Acest tip de articol se poziționează inaintea unui substantiv sau a unui pronume în cazul genitiv. De asemenea, el face parte din forma finală a pronumelui posesiv, precum și din cea a numeralului ordinal.

Articolul posesiv plasat înaintea unui substantiv sau a unui pronume cu funcția sintactică de atribut se acordă în gen și număr nu cu substantivul sau pronumele in genitiv, ci cu substantivul determinat

Exemple:

soră **a** băiatului – surori **ale** băieților

frate **al** colegei – frați **ai** colegelor

- **Demonstrativ (adjectival):** *cel, cea, cei, cele, celui, celei, celor*

Articolul demonstrativ stă lângă un adjectiv sau numeral și marchează legătura dintre acestea și substantivul determinat. Se numește și „adjectival", întrucât întărește ideea exprimată printr-un adjectiv (ex. „fata **cea** frumoasă").

Acest tip de articol se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat de adjectivul (sau de numeralul) lângă care este poziționat.

Exemplu:

prietenul **cel** loial

prietenului **celui** loial

b. **Nehotărât –** stă înaintea substantivului, indicând faptul că elementul denumit este necunoscut, nedeterminat cu exactitate.

Exemple: „**un”, „o”, „niște”(caz nominativ, acuzativ) „unui”, „unei”, „unor” (caz genitiv, dativ)**

Un copac, **niște** copaci

O floare, **niște** flori

Unui copac, **unor** copac

Unei flori, **unor** flori

Adjectivul

Adjectivul este o parte de vorbire flexibilă a cărei principală caracteristică este aceea că indică o însușire a unui obiect. Așadar, acesta apare însoțit de un substantiv, pe care îl determină și cu care se acordă în gen, număr și caz. Când nu se află lângă substantivul determinat, adjectivul este legat de acesta prin articolul demonstrativ (exemplu: fata cea frumoasă).

Cuprins

Clasificare adjective - Adjectivele se pot clasifica:

1. **După declinare**

Astfel, există adjective:

a. **Variabile**: își schimbă forma în funcție de gen, număr și caz (exemplu: puternic, puternică, puternici, puternice)

- **Variabile cu două terminații:** când sunt la nr. singular, au o formă pentru genul masculin și altă formă pentru genul feminin.

Adjectivele variabile prezintă și forme flexionare. Numărul de forme flexionare se determină prin verificarea terminațiilor adjectivelor aflate atât la numărul singular, cât și la plural, respectiv la genul feminin și cel masculin.

Exemple:

alb - albă - albi - albe: adjectiv variabil cu 2 terminații și 4 forme flexionare

verde - verde - verzi - verzi: adjectiv variabil cu o terminație și două forme flexionare

mic - mică - mici - mici: adjectiv variabil cu două terminații și trei forme flexionare

- **Variabile cu o terminație:** când sunt la nr. singular, au aceeași formă pentru genurile masculin și feminin.

Exemple: verde, mare, subțire
câine mare – pisică mare
material subțire – bluză subțire

Formele flexionare ale adjectivului variabil

În funcție de genul, numărul și cazul acestora, adjectivele variabile pot avea:

- **4 forme flexionare**

Din această categorie fac parte majoritatea adjectivelor propriu-zise, cu precădere cele participiale sau gerunziale.

Exemplu: *inteligent* - *inteligentă* - *inteligenți* - *inteligente*

- **3 forme flexionare**

Adjectivele cu trei forme flexionare se termină, de obicei, în consoanele „-c” și „-g” sau se derivează cu sufixele „-tor”, „-esc”, „-iu” (ex. *ascultător, cavaleresc, purpuriu*). Aceste adjective realizează forme comune de gen, număr și caz.

Exemplu: *cenușiu* - *cenușie* - *cenușii* - *cenușii*

- **2 forme flexionare** (au forme comune de număr la ambele genuri)

Această categorie include adjectivele terminate în „-e” (ex. *tulbure*), într-o consoană palatală (ex. *vechi*) sau în diftong (ex. *albăstrui*).

Exemplu: *limpede* - *limpede* - *limpezi* - *limpezi*

b. **Invariabile**: rămân la aceeași formă, indiferent de gen, număr și caz. De obicei, aceste adjective sunt împrumutate din limbi străine.

Exemple: gri, bordo, dulce, precoce, vivace

2. **După origine, adjectivele se împart în următoarele categorii:**

a. **Adjective propriu-zise**
   Exemple: frumos, colorat, bun, interesant, amar
b. **Adjective pronominale**: provin din pronumele care determină substantivul și se împart în:

- **Adjective demonstrative**

  Exemple: copilul acesta, eleva cealaltă

- **Adjective nehotărâte**

  Exemple: unele fete, fiecare copil

- **Adjective posesive**

Exemple: prietenul meu, copiii lor, vecinii noștri

- **Adjective negative**

  Exemple: niciun om, nicio lucrare

- **Adjective de întărire**

  Exemple: profesorul însuși, eleva însăși

- **Adjective relative**

  Mă întreb/ ce emisiune te interesează.

- **Adjective interogative**

  Exemplu: Care țară din lume nu are o istorie tumultoasă?

3. **După structură**

a. **Adjective simple**

Aceste adjective sunt formate dintr-un singur cuvânt.

Exemple: rău, sănătos, acru, fascinant, inteligent

b. **Adjective compuse**

- Adjective compuse scrise cu cratimă

  Exemple: adjectiv + adjectiv (alb-negru, științifico-fantastic), adverb + adjectiv (rău-platnic, sus-pus)

- Adjective compuse scrise într-un singur cuvânt

  Exemple: adverb + adjectiv (binemeritat, răufăcător, binevenit), a + tot + adjectiv (atotștiutor, atotfăcător), ne + mai + adjectiv (nemaiauzit, nemaipomenit), precum și adjective constituite din elemente de compunere lipsite de sens de sine stătător și un adjectiv simplu (semiînchis, bianual, multidezvoltat)

- Locuțiuni adjectivale

Locuțiunile adjectivale reprezintă o grupare formată din două sau mai multe cuvinte care, împreună, au valoarea unui adjectiv și se comportă ca un adjectiv. Acestea pot fi însoțite de articolul demonstrativ (omul cel cu carte) și pot avea grade de comparație (culoarea mai bătătoare la ochi).

Exemple: de bună credință, bătut în cap, cu scaun la cap

Acordul adjectivului cu substantivul
Adjectivul se va acorda în mod obligatoriu în gen, număr şi caz cu substantivul sau pronumele determinat, după cum urmează:

Exemplu: om furios – femeie furioasă – oameni furioși

Când ne confruntăm cu o situație în care adjectivul face referire la varii substantive (nume de fiinţe) de genuri distincte, masculinul are prioritate.

Exemplu: Băiatul și fata vecinei sunt gălăgioși.

În această situație, se va evita plasarea adjectivului la genul masculin, numărul plural, în poziția imediat următoare față de substantivul feminin. Astfel, pentru evitarea confuziilor și a exprimării forțate, vom alege formulările de tip „pisicile și câinii jucăuși", nu „câinii și pisicile jucăuși".

Gradele de comparație ale adjectivului

Adjectivele pot avea unul din trei grade de comparație (în funcție de nivelul la care se manifestă însușirea denumită de către adjectiv):

1. **Pozitiv**

Acest grad de comparație arată, pur și simplu, însușirea unui obiect, fără ca aceasta să fie comparată cu însușirea altui obiect (sau cu cea a aceluiași obiect, manifestată într-un context diferit).

Exemple: înghețata *rece,* cer *luminos,* drum *lung*

2. **Comparativ**

Acest grad de comparație exprimă intensitatea însușirii exprimate prin adjectiv, comparativ cu alte obiecte (sau cu aceeași însușire când obiectul de află într-o situație diferită) și este de trei feluri:

a. Comparativ de superioritate: mai + adjectiv

Exemple: *mai scurt, mai bogat, mai frumos*

b. Comparativ de inferioritate: mai puțin + adjectiv

Exemple: *mai puțin scurt, mai puțin bogat, mai puțin frumos*

c. Comparativ de egalitate: la fel de, tot așa de, tot atât de + adjectiv

Exemple: *la fel de scurt, tot așa de bogat, tot atât de frumos*

3. **Superlativ**

Gradul de comparație superlativ indică însușirea denumită de adjectiv, aflată la nivelul cel mai înalt sau scăzut posibil, fiind de două feluri:

a. **Superlativ relativ** (cel mai înalt grad al trăsăturii unui obiect, când este comparată cu aceeași trăsătură sau o alta)

Exemple: *cel mai înalt* (superlativ relativ de superioritate)*, cel mai puțin simpatic* (superlativ relativ de inferioritate)

b. **Superlativ absolut**

Acest grad de comparație exprimă trăsătura denumită de adjectiv, manifestată la cel mai înalt nivel posibil, fără a fi comparată cu trăsăturile altui obiect (sau cu cele ale aceluiași obiect, manifestate într-un context diferit).

Exemple: superlativ absolut exprimat prin adverbe şi locuţiuni adverbiale legate de adjectiv prin prepoziţia *de* (*extrem de loial, grozav de isteț, teribil de inteligent, groaznic de rece*), prin expresii ce conțin un substantiv (*frumoasă foc, român sadea*), prin repetarea adjectivului (*viteaz, viteaz*) sau prin lungirea vocalelor ce intră în compoziția adjectivului (*luuuuuuuung*)

Există și adjective fără grade de comparație. Acestea:

- Exprimă caracteristici care nu pot fi comparate, întrucât ele însele sugerează un anume grad de comparație: *egal, întreg, perfect, desăvârșit, secundar*
- Reprezentau forme ale comparativului sau ale superlativului în limba latină: *superior, inferior, major, maxim*

Funcțiile sintactice ale adjectivului - Adjectivul poate avea următoarele funcții sintactice:

a. **Atribut adjectival**: Am văzut un copac *înalt*.
b. **Nume predicativ**: Viața este *grea*.
c. **Complement indirect**: *Din timidă* a devenit îndrăzneață.
d. **Complement circumstanțial de timp**: *De mic* era inteligent.
e. **Complement circumstanțial de mod**: Juriul este de acord că băiatul este mai mult *arătos* decât *talentat*.
f. **Complement circumstanțial de cauză:** Cântă de *fericită*.

Când se află înaintea substantivului determinat, adjectivul preia articolul acestuia.
Exemple: fat*a deșteaptă* – deșteapt*a fată* ; *un* băiat *frumos – un frumos* băiat

Schimbarea valorii gramaticale a adjectivului

Adjectivul își poate modifica valoarea gramaticală astfel:

a. prin substantivizare (devine substantiv)

„*Leneșul* mai mult aleargă”. (articol hotărât)

Cel *leneș* mai mult aleargă. (articol demonstrativ)

Un *leneș* nu ajunge niciodată departe în viață. (articol nehotărât)

b. Poate deveni adverb:

Elevul scrie citeț. (adverb de mod, funcție sintactică de complement circumstanțial de mod)

Pronumele

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care are rolul de a înlocui substantivul. Acesta contribuie la o mai bună exprimare, ajutând la evitarea repetițiilor.

Cuprins

Depinzând de capacitatea de schimbare a formei pronumelor în funcție de persoană, acestea pot fi:

1. **Pronume cu forme personale**

1. **Pronumele personal**

Acest tip de pronume desemnează ființe sau obiecte, atribuindu-le una din trei persoane. Funcțiile sintactice îndeplinite de pronumele personal sunt, în general, aceleași cu cele ale substantivului.

Exemple: *eu, tu, ele, vouă, ție, mie*

2. **Pronumele personal de politețe**

Spre deosebire de cel anterior, acest pronume are forme doar pentru persoanele a II-a și a III-a. Pronumele personale de politețe sunt, după cum urmează: *dumneata, dumneavoastră, dumitale, dumnealui, dumneaei, dumnealor*.

NU sunt pronume personale de politețe: *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele*.

Pe lângă acestea, mai există pronume de politețe rar întâlnite, fiind considerate locuțiuni pronominale de politețe sau formule reverențioase: *Domnia (ta, sa, lui, voastră)*, *Măria (ta, sa, lui, voastră), Înălțimea (ta, sa, lui, voastră), Excelența (ta, sa, lui, voastră)*. Acestora li se adaugă forme afective precum: *mata, mătăluță, matale, tăluță* etc.

Observație:

Pronumele poate deveni adjectiv pronominal atunci când este poziționat lângă un substantiv pe care îl determină, înlocuind, astfel, un posibil adjectiv.

Exemplu:

Părinţii *lui* sunt acasă. - adjectiv

Ai lui sunt acasă. - pronume

3. **Pronumele reflexiv**

Acest tip de pronume are rolul de a înlocui denumirea obiectului asupra căruia are loc acțiunea unui verb. Pronumele reflexiv are forme propriu-zise doar pentru persoana a III-a (*pe sine, sieși, sie*). Celorlaltor persoane le corespund forme neaccentuate ale pronumelui personal (cu valoare de pronume reflexiv).

Tipurile de pronume reflexiv sunt următoarele:

- Reflexivul dinamic – exprimă o acțiune la care subiectul participă în mod intens.

Reflexivul dinamic se construiește cu pronume în cazul acuzativ sau dativ.

Exemple:

Andrei *se* gândește la viitorul familiei lui.

Eu *mă* duc la școală.

- Reflexivul obiectiv – exprimă coincidența dintre subiectul și obiectul acțiunii.

Exemple:

Eu *mă* încalț repede.

Fetele *se* îmbracă încet.

- Reflexivul reciproc – exprimă o acțiune realizată de două sau mai multe ființe, unde fiecare dintre cele două suportă consecințele acestei acțiuni.

Exemple:

Este greu când vecinii nu *se* tolerează.

Nu s-au căsătorit deși *se* iubesc.

d. **Pronumele de întărire**

Acest pronume are rolul de a evidenția persoana la care se face referire. Astfel, pronumele de întărire accentuează numele obiectului desemnat de substantivul sau de pronumele pe care acesta îl determină.

Formele pronumelui personal de întărire în limba română sunt, după cum urmează:

a. *însumi* (persoana I, masculin, singular), *însuți* (persoana a II-a, masculin, singular), *însuși* (persoana a III-a, masculin, singular)
b. *înșine* (persoana I, masculin, plural), *înșivă* (persoana a II-a, masculin plural), *înșiși* (persoana a III-a, masculin, plural)
c. *însămi* (persoana I, feminin, singular), *însăți* (persoana a II-a, feminin, singular) *însăși* (persoana a III-a, feminin, singular)
d. *însene* (persoana I, feminin, plural), *însevă* (persoana a II-a, feminin, plural), *însele* (persoana a III-a, feminin, plural)
e. **Pronumele posesiv**

Pronumele posesiv înlocuiește numele posesorului unui obiect, sentiment, al unei opinii etc. Este precedat, de regulă, de articolul posesiv și are forme variate, care se modifică în funcție de genul și numărul substantivului care indică elementul posedat.

Lista pronumelor posesive în limba română este următoarea: *al meu, al tău, al său (al lui, al ei), al nostru, al vostru, a mea, a ta, a sa, (a lui, a ei), a noastră, a voastră, ai mei, ai tăi, ai săi, ai noștri, ai voștri, ale mele, ale tale, ale sale (ale lui, ale ei), ale noastre, ale voastre, ale lor.*

Pronumele posesiv poate avea valoare:

- relativă, în cazul în care acesta înlocuiește doar numele posesorului
- absolută, în cazul în care acesta substituie atât numele obiectului posedat, cât și pe cel al posesorului. Se utilizează mereu împreună cu articolul posesiv (*al, a, ai, ale*), care îl precedă.

Observație:

Aflat la persoana a III-a, numărul plural, pronumele posesiv nu are formă proprie. Se folosește, în această situație, forma pronumelui personal de persoana a III-a, număr plural „lor”.

2. Pronume fără forme personale

1. Pronumele demonstrativ

Pronumele demonstrativ este acela care se află în locul unui substantiv, arătând apropierea sau depărtarea obiectului (atât în spațiu, cât și în timp). Acest tip de pronume indică și identitatea obiectului cu sine însuși, precum și diferențierea lui de alte obiecte.

Tipurile de pronume demonstrative sunt, după cum urmează:

a. pronume demonstrative de apropiere: *acesta, aceasta, aceştia, acestea*;
b. pronume demonstrative de depărtare: *acela, aceea, aceia, acelea*;
c. pronume demonstrative de identitate: *același, aceeași, aceiași, aceleași*;
d. pronume demonstrative de diferențiere: *celălalt, cealaltă, ceilalți, celelalte*;
e. (de diferențiere) care indică depărtarea: *celălalt, cealaltă, ceilalți, celelalte*;
f. (de diferențiere) care indică apropierea: *cestălalt, ceastălaltă, ceştilalți, cestelalte*.

b. Pronumele nehotărăt

Deși pronumele nehotărât înlocuieşte un substantiv, el oferă foarte puține informații despre obiectul înlocuit. În funcție de ceea ce exprimă substantivul înlocuit, pronumele nehotărât poate fi de două tipuri:

- Cel care înlocuieşte persoane (*cineva, oricine, altcineva*)
- Cel care înlocuieşte obiecte (*altceva, orice*)

În funcție de structura lor, pronumele nehotărâte pot fi:

a. Simple (*unul/unii, altul/alta*)
b. Compuse (*orișicare, fiecare, oricât*)

c. Pronumele negativ

Acest tip de pronume exprimă inexistența unei ființe sau a unui obiect. Din punct de vedere structural, pronumele negative se clasifică astfel:

a. Pronume negative simple: *nimeni, nimic*
b. Pronume negative compuse: *niciun, nicio*

d. Pronumele interogativ

Pronumele interogativ se regăsește doar în propoziții interogative, înlocuind un substantiv așteptat ca răspuns în cadrul acestora.

Exemple: *ce?, cine?, care?*

Pronumele relativ

Pronumele relativ stabileşte relația dintre o propoziție subordonată și regenta acesteia. Așadar, acest tip de pronume se va utiliza doar în cadrul unei fraze, având același rol cu cel al conjuncțiilor subordonatoare și al adverbelor relative.

Pronumele relativ poate substitui:

- un substantiv

Exemplu: Omul *care* nu muncește este leneș.

- un pronume

Exemplu: – Voi, *care* le știți pe toate, faceți treaba în locul meu!

- o propoziție

Exemplu: S-a întors de la școală trist, *ceea ce* mă pune pe gânduri.

Din punct de vedere al formei pe care o poate avea, pronumele relativ poate fi:

- simplu (*ce, cine, care*)
- compus (*ceea ce, cel care*)

Cazurile și funcțiile sintactice ale pronumelui

Depinzând de cazul în care se află, pronumele poate îndeplini diverse funcții sintactice, după cum urmează:

1. **Funcțiile sintactice ale pronumelui în cazul nominativ**

- subiect: **El** caută o carte.
- nume predicativ: Favoriții sunt **ceilalți.**

2. **Funcțiile sintactice ale pronumelui în cazul acuzativ**

- complement direct: Îi văd **pe aceia.**
- complement indirect: Se gândește **la noi**.
- complement de agent: Construcția a fost gândită **de ea**.
- complement circumstanțial de loc: Voi călători **până la ei**.
- complement circumstanțial de timp: Fetele au ajuns **după ei**.
- complement circumstanțial de mod: Gândești **ca ea**.
- complement circumstanțial de cauză: A lipsit **din cauza lor**.
- nume predicativ: Cadourile sunt **pentru ai ei**.
- atribut prepozițional: Un verișor **de-al lor** a venit în vizită.

3. **Funcțiile sintactice ale pronumelui în cazul genitiv**

- atribut genitival: Câinele **acestora** a fost vaccinat.
- nume predicativ: Meritul este **al lui.**
- complement indirect: Ea a luat vina **asupra ei.**
- complement circumstanțial de cauză: A plâns **din cauza acelora.**
- complement circumstanțial de timp: Studenții au plecat **înaintea lui**.
- complement circumstanțial de loc: Mașina s-a oprit **în spatele ei**.

4. **Funcțiile sintactice ale pronumelui în cazul dativ**

- complement indirect: Nu **i-**am spus povestea mea.
- atribut pronominal: Copilul **își** pune fularul pe cuier.
- complement circumstanțial de timp: A ajuns la serviciu **potrivit lui.**
- nume predicativ: Copilul va deveni asemeni **lui.**

Numeralul

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă determinarea numerică a obiectelor, persoanelor, fenomenelor etc. Acesta poate denumi fie ordinea acestora, fie cantitatea (exprimată numeric), în funcție de clasa de numerale căreia îi aparține. De cele mai multe ori, numeralul determină un substantiv, iar poziția acestuia este înaintea substantivului determinat.

Cuprins

Tipuri de numeral

1. Clasificarea numeralelor după sens:

a. **Numeral cardinal**

Acesta exprimă fie un număr abstract, fie numărul elementelor menționate într-o propoziție sau frază. Numeralele cardinale pot fi:

- Numerale cardinale propriu-zise: *doi, trei, cinci, nouă* etc.
- Numerale colective: *amândoi, tustrei* etc.

Aceste numerale se utilizează pentru a exprima ideea de însoțire, de grupare a elementelor.

- Numerale multiplicative: *înzecit, triplu, dublu* etc.

Numeralele multiplicative se utilizează pentru a exprima creșterea cantității unui obiect sau a unei acțiuni în mod proporțional și precis.

- Numerale distributive: *câte doi, câte patru* etc.

Aceste numerale exprimă gruparea și repartizarea numerică a elementelor menționate în cadrul unei propoziții sau fraze.

- Numerale fracționare: *treime, sfert, jumătate* etc.
- Numerale adverbiale: *de trei ori, de șapte ori* etc.

Numeralele adverbiale arată de câte ori o anumită trăsătură (exprimată printr-un adjectiv sau adverb) este superioară (sau inferioară) unei alte caracteristici.

b. **Numeral ordinal**

Acesta exprimă ordinea numerică a obiectelor în cadrul unei înșiruiri.

Ex. *primul, al doilea, al treilea*

2. **Clasificarea numeralelor după structură**

a. **Numerale simple**: *doi, patru, zece*
b. **Numerale compuse**: *cincizeci, șaisprezece, douăzeci și unu*

Valoarea substantivală, adjectivală și adverbială a numeralului

1. **Valoarea substantivală**

Spunem despre numeral că are valoare substantivală atunci când este utilizat de unul singur într-un anumit context. Astfel, numeralul cu valoare substantivală nu arată nici numărul elementelor denumite printr-un substantiv, nici ordinea acestora.

Numeralele începând cu „douăzeci” vor avea valoare substantivală chiar și în cazul în care vor fi urmate de un substantiv, când acel substantivul este legat de numeral prin prepoziția „de”, având funcția sintactică de atribut prepozițional.

Exemplu: Copiii au cumpărat *treizeci și patru* de mărțisoare.

Exemple de numerale cu valoare substantivală:

- Numeralele simple (și compuse) cardinale: *Cei patru* au vorbit ultimii.
- Numeralele ordinale: *Al treilea* a ieșit din casă.
- Numeralele cadrinale colective: *Amândoi* au întârziat la cursuri.
- Numeralele multiplicative: *Jumătatea* câștigului a fost a ei.
- Numeralele distributive: *Câte cinci* au plecat în excursie.

2. **Valoarea adjectivală**

Un numeral cardinal (de la „unu” la „nouăsprezece”) sau ordinal are valoare adjectivală când se află lângă un substantiv. Exemple de numerale cu valoare adjectivală:

- Numeralele cardinale (simple sau compuse): Au sosit la școală *șaisprezece*elevi.
- Numeralele ordinale: Mi-a plăcut cel mai mult *a treia* melodie.
- Numeralele cardinale colective: *Tustrei* frații fetei aveau părul blond.
- Numeralele multiplicative: Munca *dublată* va da rezultate mai bune.
- Numeralele distributive: Am cumpărat câte trei cărți pentru fiecare copil.

Funcțiile sintactice ale numeralului
Numeralele pot avea următoarele funcții sintactice:

- Subiect – *Șase* au ajuns la timp.
- Complement direct – L-am observat *pe primul*.
- Complement indirect – Am scris *despre cel de-al treilea*.
- Complement circumstanțial de mod – A plătit *înzecit* pentru fapta comisă.
- Complement circumstanțial de loc – Am parcat mașina *în spatele celei de-a doua*.

- Complement circumstanțial de scop – Urmează două teste, iar pentru *amândouă* am omis să învăț.
- Nume predicativ – Andreea este *a patra*.
- Atribut – Femeia avea *patru* fete.

Verbul

Verbul este partea de vorbire principală și flexibilă care exprimă o acțiune, o stare sau, pur și simplu, existența. Din punctul de vedere al capacității de flexiune, verbul este cea mai complexă parte de vorbire, întrucât poate lua forme variate și numeroase.

Prezintă categorii gramaticale caracteristice, care cer o flexiune proprie verbului, numită **conjugare**. Fiind o parte de vorbire independentă, verbul poate forma o propoziție de unul singur.

Cuprins

În funcție de referirea la persoană, această parte de vorbire poate fi:

a. **Verb personal**

Are forme pentru toate persoanele. El permite existența unui subiect cu care se va acorda întotdeauna în persoană și număr, conjugându-se la toate persoanele.

Exemplu: *a dormi (eu dorm, tu dormi, el/ea doarme, ei/ele dorm)*

b. **Verb impersonal**

Are numai o formă, pentru persoana a III-a, numărul singular. Acțiunea exprimată prin verbul în cauză nu poate fi atribuită unei persoane. Un exemplu care aparține acestei categorii este cel utilizat în comunicarea referitoare la datele meteo: *ninge, plouă, se întunecă* etc. În situația în care verbele impersonale sunt întâlnite alături de un subiect gramatical, avem de-a face cu formulări de tipul „verbul predicativ a fi + subiect".

Exemplu: *E luni* și *este frig* afară.

În cazurile în care verbul unipersonal are drept subiect o propoziție subordonată subiectivă, construcția în cauză se va realiza îndeosebi cu verbe de tipul: *trebuie, se întâmplă, se face, se obișnuiește* etc.

Exemplu: *Se întâmplă*/ să nu avem de ales.

c. **Verb unipersonal**

Are doar forme pentru persoana a III-a (singular și plural).

Exemple: *a se uza, a mieuna, a oua* etc.

În funcție de capacitatea de a primi un complement direct, verbele se clasifică în:

a. **Verb tranzitiv**

Verbele tranzitive permit asocierea cu un complement direct. Altfel spus, verbul tranzitiv denumește o acțiune care se răsfrânge în mod direct asupra unui element.

Exemple:

L-*am sunat* pe Andrei.

Cânt o melodie lentă.

Nu sunt tranzitive verbele precum: *a se baza, a se supăra, a se înfuria, a conta, a se sprijini (pe...).*

b. **Verb intranzitiv**

Verbele intranzitive nu permit asocierea cu un complement direct. Astfel, acest tip de verb acceptă numai relația cu un complement indirect sau circumstanțial.

În această categorie sunt incluse: verbele de mișcare (*a pleca, a sosi, a merge*), verbele reflexive (*a se gândi, a se teme, a se trezi*), precum și verbele care exprimă o stare (*a sta, a dormi*).

În funcție de felul în care își modifică rădăcina în timpul conjugării, verbele se clasifică în:

a. **Verb regulat**

Verbul regulat nu își modifică niciodată rădăcina în timpul conjugării.

Exemple: *a dormi, a ridica, a rupe, a dansa* etc.

b. **Verb neregulat**

Verbul regulat își poate modifica rădăcina în timpul conjugării.

Exemple: *a fi, a dori, a bea, a vedea* etc.

c. **Verb defectiv**

Verbele defective au o conjugare incompletă, lipsindu-le formele flexionare pentru unele moduri, timpuri, persoane.

Exemple: *a rage, a divide, a deceda, a se sinucide, a consta.*

În funcție de rolul sintactic și morfologic:

a. **Verb auxiliar**

Verbele auxiliare sunt acelea care ajută la formarea modurilor și a timpurilor compuse, precum și la cea a diatezei pasive.

Exemplu: a fi, a vrea, a avea

Drumul a fost plăcut, dar aș fi vrut să dureze mai puțin.

b. **Verb predicativ**

Acesta poate forma singur predicatul dacă se află la un mod predicativ. Astfel, de obicei, verbul predicativ îndeplinește de unul singur funcția sintactică de *predicat verbal*.

Exemplu: Bărbatul *mănâncă*.

c. **Verb copulativ**

Acesta nu poate îndeplini de unul singur funcția de predicat verbal, astfel încât, împreună cu numele predicativ, devine *predicat nominal*. Verbul copulativ este intranzitiv și acceptă însoțirea cu un adjectiv (ex. *El este inteligent.).*

Verbele copulative fac conexiunea dintre subiect și numele predicativ, având rolul unor instrumente de legătură. Ele pot lipsi din context, întrucât sensul lor lexical nu este unul puternic (exemplu: *Eu sunt pictor, el – tâmplar.*).

Exemple de verbe copulative: *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a părea, a însemna*

Diatezele verbale

Diateza indică relația dintre acțiunea exprimată prin verb și participanții la aceasta (altfel spus, relația dintre agent – autorul acțiunii – și pacient – cel asupra căruia se răsfrâng consecințele acțiunii). Depinzând de definiția diatezei și de criteriile care decurg din aceasta, în limba română regăsim între două și șase diateze. Cele mai semnificative dintre acestea sunt: diateza activă, pasivă și reflexivă.

a. **Diateza activă**

Un verb aflat la diateza activă indică faptul că acțiunea este făcută de către subiectul gramatical (care poate fi exprimat sau nu în propoziție). Această diateză este cel mai des întâlnită în limba română.

Exemplu: Băiatul *patinează* pe gheață.

b. **Diateza pasivă**

Un verb la diateza pasivă arată faptul că asupra subiectului gramatical (exprimat sau nu) se răsfrâng consecințele acțiunii făcute de către altcineva. Diateza pasivă se construiește cu ajutorul unui verb auxiliar și al participiului verbului de conjugat. De cele mai multe ori, verbele la diateza pasivă sunt acompaniate de un complement de agent, astfel încât se indică cine realizează acțiunea.

Exemplu: Regele *este îmbrăcat* de către supușii săi.

O modalitate bună de a diferenția între un verb la diateza pasivă și un verb copulativ + nume predicativ este prezența unui complement de agent alături de verb.

Exemplu:

Mama *este plecată* la serviciu. (verb copulativ + nume predicativ)

Mama *este văzută* la serviciu. (diateza pasivă)

c. **Diateza reflexivă**

Această diateză indică faptul că acțiunea nu este doar realizată de către subiectul gramatical, ci este și suferită de acesta. Verbul de conjugat se află întotdeauna alături de pronume reflexive sau pronume personale neaccentuate utilizate ca pronume reflexive. Aceste pronume nu vor avea funcție sintactică, fiind doar indici gramaticali ai diatezei reflexive.

Exemplu: Eu *m-am supărat* pe Anca.

Există și cazuri în care un verb însoțit de un pronume reflexiv nu se află la diateza reflexivă. În situațiile în care pronumele reflexiv are propria funcție sintactică, verbele sunt la *diateza activă pronominală*. O bună modalitate de a testa aceste cazuri este următoarea: se verifică dacă pronumele reflexiv poate fi înlocuit cu un pronume personal. Dacă răspunsul este afirmativ, atunci înseamnă că pronumele nu face parte din structura verbului.

Exemplu: *Și-au aruncat* hârtiile la coșul de gunoi. (*au aruncat* – verb la diateza activă pronominală; *și* – complement indirect)

Timpurile verbale

Timpul unui verb indică momentul în care se petrece acțiunea indicată de către acesta. Forma verbului arată dacă acțiunea se petrece în prezent, trecut sau viitor.

a. **Timpul prezent**

Verbul aflat la timpul prezent indică faptul că acțiunea exprimată prin intermediul acestuia se petrece în momentul vorbirii.

Exemplu: Alina *mănâncă* un măr.

b. **Timpul trecut**

Verbul aflat la timpul trecut indică faptul că acțiunea exprimată de acesta se petrece înaintea momentului vorbirii. Există mai multe timpuri ce aparțin de cel trecut, după cum urmează:

- **Imperfect**

Timpul imperfect exprimă o acțiune începută în trecut, dar neîncheiată.

Exemplu: *Priveam* pe fereastră.

- **Perfect simplu**

Timpul perfect simplu indică o acțiune realizată în trecut și încheiată recent. Acest timp verbal este specific mai degrabă comunicării orale decât celei scrise.

Exemple:

Privii pe fereastră.

Făcui o prăjitură.

- **Perfect compus**

Timpul perfect compus arată o acțiune făcută și încheiată în trecut. Se construiește cu ajutorul verbului „a avea” (ex. *Am privit, ai privit, a privit, au privit*).

Exemplu: *Am privit* pe fereastră.

- **Mai mult ca perfect**

Timpul mai mult ca perfect indică o acțiune care a fost atât începută, cât și încheiată într-un moment trecut, înaintea unei alte acțiuni trecute.

Exemplu: *Privisem* pe fereastră.

c. **Timpul viitor**

Timpul viitor indică faptul că acțiunea exprimată prin intermediul verbului va avea loc în viitor, după momentul vorbirii.

Exemplu: Eu *voi privi* pe fereastră.

- **Viitorul anterior:** Timpul viitor anterior reprezintă o nuanță a viitorului și arată o acțiune care va avea lor înaintea unei alte acțiuni viitoare.

Exemplu: Eu *voi fi privit* pe fereastră înainte ca el să intre în casă.

- **Viitorul popular**

Exemplu: verbul *a fi*: *oi fi, îi fi, o fi, om fi, îți fi, or fi*

- **Viitorul simplu** - se formează cu ajutorul verbului „a vrea” + infinitivul verbului de conjugat

Exemplu: verbul *a fi*: *voi fi, vei fi, vor fi, vom fi, veți fi, vor fi*

Modurile verbale

Modul unui verb este forma pe care acesta o ia pentru a indica perspectiva vorbitorului asupra acțiunii. Aceasta poate fi reală (*scriu*), posibilă (*să scriu*), dorită sau condiționată (*aș scrie*) sau ordonată (*scrie!*). Modurile verbului se împart în două mari categorii:

a. **Moduri personale (predicative)**

Modurile personale se numesc astfel deoarece își modifică forma în funcție de persoană. Ele se mai numesc „predicative", întrucât, aflate în aceste moduri, verbele îndeplinesc funcția sintactică de predicat. Modurile personale (predicative) sunt următoarele:

- **Indicativ**

Modul indicativ arată o acțiune reală exprimată la timpuri bine delimitate: prezent, imperfect, perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect și viitor.

Exemple:

Mănânc. (prezent)

Mâncam. (imperfect)

Mâncai. (perfect simplu)

Am mâncat. (perfect compus)

Mâncasem. (mai mult ca perfect)

Voi mânca. (viitor)

Voi fi mâncat. (viitor anterior)

- **Conjunctiv**

Modul conjunctiv se construiește cu ajutorul conjuncției „să" și indică o acțiune posibilă, aplicându-se următoarelor timpuri verbale:

a. Prezent: *să mănânc*
b. Perfect: *să fi mâncat*
c. **Condițional-optativ**

Modul condițional-optativ indică o acțiune a cărei realizare este condiționată de unul sau mai mulți factori. La timpul prezent, modul condițional-optativ se formează cu ajutorul infinitivului verbului de conjugat, căruia i se adaugă una dintre formele verbului auxiliar „a avea" (*aș, ai, ar* etc.). Acest mod se aplică următoarelor timpuri verbale:

a. Prezent: *aș mânca*
b. Perfect: *aș fi mâncat*
c. **Imperativ**

Acest mod verbal poate exprima: o rugăminte, un îndemn, un ordin sau o urare. El prezintă atât forme afirmative, cât și negative, însă numai pentru persoana a II-a (singular și plural).

Exemple:

Mănâncă!

Nu mâncați!

b. **Moduri nepersonale (nepredicative)**

Modurile nepersonale nu își schimbă forma în funcție de persoană, neîndeplinind nici funcția sintactică de predicat (motiv pentru care se numesc „moduri nepredicative”). Modurile nepersonale sunt următoarele:

- **Infinitiv**

Infinitivul are o marcă proprie (prepoziția „a”) în forma lui scurtă. Acesta are și o formă lungă, fiind aplicabil la timpurile prezent și perfect.

a) Prezent: *a scrie*

b) Perfect: *a fi scris*

a) Formă scurtă: *a scrie*

b) Formă lungă: *scriere*

- **Participiu**

Modul participiu constituie forma caracteristică formării modurilor și timpurilor compuse la diateza activă, pasivă și reflexivă. Acesta indică rezultatul acțiunii denumite de verb. O trăsătură specifică a verbelor la participiu este faptul că se termină în „t” sau „s”.

Verbul la participiu are valoare adjectivală când se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

Exemplu: Poezia *scrisă* a fost apreciată de critici.

Verbul la participiu are valoare substantivală dacă este articulat cu articol enclitic sau dacă este poziționat după un articol proclitic.

Exemplu:

Onoratul merită laudele primite.

Un rătăcit a fost găsit pe stradă.

Verbul la participiu are valoare adverbială atunci când determină un verb.

Exemplu: Am comunicat *deschis* cu profesorul.

- **Gerunziu**

Modul gerunziu arată contextul în care se petrece acțiunea indicată de verb. Acest mod verbal se contruiește adăugând sufixele „ând” sau „ind” rădăcinii verbului.

Exemple: *vorbind, tăcând*

- **Supin**

Acest mod verbal arată scopul acțiunii denumite de verb, precum și destinația și originea unui obiect. Supinul se construiește pornind de la participiul verbului și adăugând acestuia o prepoziție simplă sau compusă.

Exemple:

Microfonul este *pentru cântat*. (scopul acțiunii)

Am cumpărat niște cărți *de citit*. (destinația obiectului)

Bătăturile sunt *de la săpat*. (proveniența)

Exemplu complet - verbul „a mânca” la toate modurile și timpurile

1. Modul indicativ

	timpul prezent	**timpul perfect simplu**	**timpul perfect compus**	**timpul imperfect**	**timpul mai mult ca perfect**	**timpul viitor simplu**
eu	mănânc	mâncai	ai mâncat	mâncam	mâncasem	voi mânca
tu	mănânci	mâncași	a mâncat	mâncai	mâncaseși	vei mânca
el/ ea	mănâncă	mâncă	am mâncat	mânca	mâncase	va mânca
noi	mâncăm	mâncarăm	ați mâncat	mâncam	mâncaserăm	vom mânca
voi	mâncați	mâncarăți	ați mâncat	mâncați	mâncaserăți	veți mânca
ei/ ele	mănâncă	mâncară	au mâncat	mâncau	mâncaseră	vor mânca

2. Modul conjunctiv

	timpul prezent	**timpul perfect**
eu	să mănânc	să fi mâncat
tu	să mănânci	să fi mâncat
el/ea	să mănânce	să fi mâncat
noi	să mâncăm	să fi mâncat
voi	să mâncați	să fi mâncat
ei/ ele	să mănânce	să fi mâncat

3. Modul condițional-optativ:

	timpul prezent	timpul perfect
eu	aș mânca	aș fi mâncat
tu	ai mânca	ai fi mâncat
el/ea	ar mânca	ar fi mâncat
noi	am mânca	am fi mâncat
voi	ați mânca	ați fi mâncat
ei/ ele	ar mânca	ar fi mâncat

4. Modul imperativ (are numai două forme)

- o formă pentru persoana a II-a, numărul singular: Mănâncă!
- o formă pentru persoana a II-a, numărul plural: Mâncați!

5. Modul participiu: mâncat
6. Modul gerunziu: mâncând
7. Modul infinitiv: a mânca
8. Modul supin: de/pentru/la mâncat

Adverbul

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care arată caracteristici ale unei acțiuni sau pe cele ale unei stări. Întrucât acțiunea este exprimată prin verb, adverbul va indica însușirile acestuia.

Cuprins

Acesta determină sensul unui verb, al unui adjectiv (*ex. aproape încheiat*) sau pe cel al unui alt adverb (ex. *prea devreme*). Orice verb și adjectiv pot fi însoțite de un adverb.

Clasificarea adverbelor

1. **După formă**

a. Adverbe simple

Exemple: *așa, altfel, aici, acolo, bine, rău*

b. Adverbe compuse

Exemple: *după-amiază, azi dimineață, astă-iarnă*

2. **După înțeles**

a. Adverbe de loc

Exemple: *undeva, sus, acolo, aici*

b. Adverbe de timp

Exemple: *târziu, devreme, ieri, astăzi*

c. Adverbe de mod

Exemple: *așa, altfel, mișelește, astfel, nicicum*

3. **Depinzând de înlocuirea unor cuvinte ce exprimă contextul, adverbele pot fi:**

a. Adverbe demonstrative

Exemple: *așa cum, altfel, astfel, aici, dincolo*

b. Adverbe nehotărâte

Exemple: *oriunde, undeva, oricât, oarecum*

c. Adverbe negative

Exemple: *nicicum, niciunde, niciodată*

d. Adverbe interogative

Exemple: *unde, când, cum, cât*

Gradele de comparație ale adverbului

Gradele de comparație ale adverbului reprezintă formele luate de către acesta pentru a exprima nivelele trăsăturilor sau a contextului în care se petrece o acțiune. Nu toate adverbele suportă grade de comparație, însă cele care o fac sunt, de obicei, cele mai multe adverbe de mod, precum și câteva dintre cele de timp și de loc. Pentru adverbe există următoarele grade de comparație:

1. **Pozitiv**

Bătrânul merge *încet*. (adverb de mod)

2. **Comparativ**

a. Comparativ de superioritate

Bătrânul merge *mai încet* decât de obicei.

b. Comparativ de inferioritate

Bătrânul merge *mai puțin încet* decât de obicei.

c. Comparativ de egalitate

Bătrânul merge *la fel de încet* ca de obicei.

3. **Superlativ**

a. Superlativ relativ

Bătrânul merge *cel mai încet* posibil.

b. Superlativ absolut

Bătrânul merge *foarte încet*.

Funcțiile sintactice ale adverbului

Adverbele pot avea următoarele funcții sintactice:

a. Atribut adverbial

Cartea *de acolo* este a colegului meu.

b. Nume predicativ

Este rău să refuzi un om nevoiaș.

c. Complement circumstanțial de loc

Eu voi merge *altundeva*.

d. Complement circumstanțial de mod

Șarpele se deplasează *repede*.

e. Complement circumstanțial de timp

Ajung acasă *poimâine*.

Prepoziția

Prepoziția este partea de vorbire auxiliară, neflexibilă și fără autonomie sintactică (nu are sens de una singură), ce arată prezența a doi termeni: regentul și subordonatul acestuia. Astfel, prepoziția exprimă un raport de subordonare în cadrul unei propoziții sau al unei fraze.

Cuprins

De cele mai multe ori, prepoziția introduce atribute sau complemente în cadrul propoziției, legându-le pe acestea de cuvintele pe care le determină: ziua *de*astăzi, a da *cu* parul, a privi *către* Nord etc.

Clasificarea prepozițiilor

În funcție de structura lor, prepozițiile pot fi:

a. **Simple**

În această subcategorie sunt cuprinse:

- Prepozițiile simple primare: *a, la, pe, lângă, cu, peste, împotriva* etc.
- Prepozițiile simple formate prin conversiunea unor părți de vorbire distincte: *dedesubtul, înăuntrul, înaintea, împrejurul* etc.

b. **Compuse**

Exemple: *de pe, fără de, până la, printre, dinspre*

Regimul cazual al prepoziției

Întrucât sunt poziționate înaintea unor cuvinte care se pot declina, prepoziţiile presupun ca acestea să ia anumite forme, depinzând de cazurile lor. Luând în considerare acest regim cazual al prepozițiilor, acestea se pot clasifica și astfel:

a. Prepoziții cu regim de acuzativ: primare (*despre, la, înainte* etc. – cu excepția prepozițiilor *asupra* și *contra*) și compuse (cu excepția prepoziției *deasupra – până la, fără de, de către* etc.)

Pentru a identifica mai ușor aceste prepoziții se pot pune întrebările specifice acuzativului: *pe cine?, ce?, cu cine?, cu ce?, la cine?, la ce?, despre cine?, despre ce* etc.

b. Prepoziții cu regim de genitiv: cuprind prepoziţiile formate în urma conversiunii adverbelor (ex. *înaintea, împrejurul, înapoia,* îndătărul etc.), precum și

prepozițiile *asupra, deasupra* și *contra* (care constituiseră excepțiile în cazul categoriei regimului de acuzativ)

c. Prepoziții cu regim de dativ: *grație, mulțumită, datorită* etc.

Locuțiunile prepoziționale

Locuțiunile prepoziționale sunt grupuri de cuvinte (expresii) formate dintr-una sau mai multe prepoziții alături de o altă parte de vorbire, alături de care vor îndeplini rolul unei prepoziții. Locuțiunile prepoziționale pot fi:

a. de loc: *de-a lungul, din afara, în/din afara, în/din spatele, în stânga, în mijlocul, în jurul* etc.
b. de timp: *în cursul, în/pe timpul, la începutul, înainte de, odată cu* etc.
c. de mod: *asemănător cu, contrar cu, în conformitate cu, în funcţie/depinzând de, la fel cu, potrivit cu, altfel decât* etc.
d. de cauză: *din pricina, din cauza, întrucât* etc.
e. de scop: *în vederea, cu scopul* etc.
f. condiționale: *în cazul, în caz de* etc.
g. concesive: *în pofida, în ciuda, chiar dacă* etc.
h. sociative: *împreună cu, cu tot cu* etc.
i. instrumentale: *cu ajutorul, prin intermediul* etc.
j. de relație: *referitor la, cât despre, relativ la, în ceea ce privește* etc.
k. opoziționale: *în locul, în loc de* etc.
l. cumulative: *în afară de..., pe lângă* etc.
m. de excepție: *cu excepția, în afară de...* etc.

Funcții sintactice

Prepozițiile nu îndeplinesc funcții sintactice în mod independent. Cu toate acestea, împreună cu partea de vorbire pe care o introduc în cadrul unei propoziții, ele se comportă ca o singură parte de propoziție. Cel mai adesea, prepozițiile introduc un atribut sau un complement.

Exemplu: Fata se îndepărtează *de lac*. (complement circumstanțial de loc)

Conjuncția

Conjuncția este o parte de vorbire neflexibilă care, asemenea prepoziției, nu îndeplinește nicio funcție sintactică în mod independent. Rolul conjuncției este acela de a face legătura între părți de propoziție aflate în relații de coordonare sau subordonare (după caz). Această legătură se realizează fie între două părți de propoziție de același fel, fie între două propoziții.

Clasificarea conjuncțiilor

În funcție de structura lor, conjuncțiile pot fi:

1. **simple:** *și, să, iar, dar, ca, ci, sau, ori* etc.
2. **compuse:** *ca să, încât să, astfel încât* etc.

În funcție de raporturile pe care le realizează în cadrul unei propoziții sau fraze, conjuncțiile pot fi:

1. **Coordonatoare**

- Copulative: *și, nici*
- Disjunctive: *sau, ori, fie* etc.
- Adversative: *dar, iar, însă, ci*
- Conclusive: *deci, așadar* etc.

Exemple: Fata este frumoasă *și* inteligentă. (conjuncția coordonatoare copulativă „și” leagă două atribute)
Am fost la operă/ *și* am vizionat spectacolul. (conjuncția coordonatoare copulativă „și” face legătura între două propoziții)

2. **Subordonatoare**

Aceste conjuncții indică relații de subordonare între un termen regent și o propoziție.

Exemple: *dacă, fiindcă, deoarece, încât* etc.

a. Conjuncţiile subordonatoare polivalente pot introduce varii tipuri de subordonate (subiective, predicative, completive etc.)

Exemple: *că, dacă, de, să*

b. Conjuncţiile subordonatoare specializate au rolul de a introduce numai un anumit fel de subordonate. Există, așadar, conjuncții subordonatoare specializate:

- de timp: *Până* nu ajunge mama acasă, copiii nu se joacă afară.
- de mod: *precum, așa cum* – Am procedat *precum* mi s-a ordonat.
- de cauză: *deoarece, căci, fiindcă, întrucât, unde, cum* – *Cum* nu am avut bani, nu am cumpărat cadouri.
- de consecinţă: *încât* – E atât de frig *încât* port haina cea groasă.
- de concesie: *deşi* – *Deşi* am avertizat-o, nu a procedat corect.

Interjecția

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă: un sentiment, un ordin, un îndemn sau o modalitate de adresare. De asemenea, interjecțiile pot imita sunete existente în natură: mieunatul pisicilor, ropotul ploii și alte astfel de sunete. Aceste interjecții, care imită cu aproximație sunete sau zgomote din natură se numesc onomatopee.

Cuprins

Clasificarea interjecțiilor

În funcție de structura lor, interjecțiile pot fi:

a. **Simple**: vai!, of!, miau!, bum! Etc.
b. **Compuse**: tic-tac, șontâc-șontâc, bim-bam etc.

După interjecții se pune întotdeauna semnul exclamării sau virgula, pentru a sugera în acest fel intonația caracteristică acestora.

Exemple:

Pisica face „miau!”.
Măi, unde te-ai ascuns?

Dacă interjecțiile sunt formate din elemente identice și sinonime (sau elemente ce rezultă într-o unitate), acestea se scriu cu cratimă.

Exemplu: Ceasul sună „tic-tac!”.

O interjecție căreia îi urmează un verb la modul imperativ sau conjunctiv nu se desparte de acesta prin nici un semn de punctuație (interjecția „ia”).

Exemplu: Ia te uită ce frumos se vede marea!

În cazul repetării mai multor interjecții, acestea se despart prin virgulă sau prin linia de unire. La sfârșit se poate utiliza, după caz, virgula sau semnul exclamării.

Exemplu: Ha-ha-ha! Mă amuză la culme glumele tale!

Funcțiile sintactice ale interjecțiilor

De obicei, interjecțiile sunt părți de vorbire lipsite de funcție sintactică. Există, cu toate acestea, câteva instanțe în care o interjecție poate îndeplini anumite funcții sintactice, după cum urmează:

a. **Predicat**

Hai la joacă!
Iată un motan!
Câinele atunci hop! (formulare rar întâlnită, specifică mai degrabă comunicării orale)

b. **Subiect**

Se aude de afară: tropa-tropa!

c. **Nume predicativ**

Era vai de el.

d. **Complement direct**

În sala de spectacole, am auzit: tronc!

e. **Atribut**

Din casa prietenei mele se aude un zgomot puternic: boc!

f. **Complement circumstanțial**

Pisica mieuna de zor: miau!

Sintaxa propoziției

Sintaxa este acea parte a gramaticii care se ocupă de studiul funcției cuvintelor și propozițiilor și care stabilește regulile de împreunare a cuvintelor în propoziții și fraze.

Cele <u>două unități</u> ale frazei sunt *propoziția* și *fraza*.

Părțile de propoziție reprezintă cuvinte (sau, în anumite cazuri, grupuri de cuvinte) ce îndeplinesc diverse funcții sintactice în cadrul unei propoziții.

Părțile de propoziție se clasifică astfel:

a) Părți principale de propoziție

- Subiectul
- Predicatul

exemplu: *Sorin* (subiect) *analizează* (predicat) un text.

b) Părți secundare de propoziție

- Atributul
- Complementul

Părțile secundare de propoziție sunt cele care adaugă informații suplimentare părțior principale de propoziție.

Subiectul

Cuprins

Ce este subiectul?

Subiectul este partea principală de propoziție care indică despre cine se vorbește în cadrul propoziției respective. Altfel spus, subiectul arată cine efectuează acțiunea indicată de predicatul verbal sau cine prezintă o anumită trăsătură indicată de numele predicativ. Așadar, într-o propoziție se spune ceva despre subiect cu ajutorul predicatului verbal sau al numelui predicativ.

Subiectul răspunde la două întrebări, și anume: „cine?" și „ce?".

Exemple:

Mihai citește o carte. – *Cine* citește (o carte)?

Pe masă se află **o carte**. – *Ce* se află pe masă?

Mihai este harnic. – Cine este harnic? („harnic" = trăsătura subiectului exprimată prin *nume predicativ*)

Clasificarea subiectelor

Depinzând de prezența lui îi cadrul propoziției, subiectul poate fi:

1. **Exprimat**

Subiectul exprimat poate fi *simplu* sau *multiplu*. În timp ce subiectul simplu este constituit dintr-un singur cuvânt, cel multiplu este format din două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele.

Exemple:

Andreea merge la școală. (subiect simplu)

Andreea și Alexandru merg la școală. (subiect multiplu)

Observație: În cazuri rare, în special în vorbirea populară, se poate îmtâmpla să avem de-a face cu subiectul reluat. În acest caz are loc o dublă exprimare a subiectului.

Exemplu: *Aceea* care a uitat să închidă ușa,/ *ea* este responsabilă.

2. **Neexprimat**

Subiectul neexprimat poate fi *inclus* sau *subînțeles*.

Cel subînțeles fie se cunoaște dintr-o propoziție anterioară, fie urmează a fi menționat într-o propoziție ulterioară. Într-o propoziție cu subiect subînțeles, predicatul va fi un verb la persoana a III-a.

Exemplu: *Andreea* merge la școală 1/ și se grăbește. 2/

Subiectul inclus este indicat în terminațiile verbelor la persoana I și la persoana a II-a, singular și plural.

Exemplu: Alerg*ăm* către casă. (*noi* – subiect inclus)

Observație: Subiectul inclus este adesea prezent în cadrul propozițiilor cu verb la imperativ, care conțin un substantiv în cazul vocativ. În aceste propoziții, substantivul la vocativ nu trebuie confundat cu subiectul!

Exemplu: Maria, mergi mai încet! (*tu* – subiect inclus)

Subiectul poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire:

a. **substantiv** aflat în cazul nominativ

Exemplu:

Andrei citește.

b. **locuțiune substantivală**

Exemplu:

„*Lauda de sine* nu miroase-a bine."

c. **numeral** (cu valoare substantivală) aflat în cazul nominativ

Exemple:

Trei au venit la școală. (numeral cardinal)

Amândoi sunt vinovați. (numeral colectiv)

O treime este de ajuns. (numeral fracționar)

Câte patru pleacă în excursie. (numeral distributiv)

Al cincilea a câștigat cursa. (numeral ordinal)

d. **pronume** aflat în cazul nominativ

Exemple:

Ei au ajuns mai devreme. (pronume personal)

Dumneavoastră aveți o opinie controversată. (pronume personal de politețe)

Al tău a reușit la examen. (pronume posesiv)

Aceea este mai frumoasă. (pronume demonstrativ)

Toți merită câte un premiu. (pronume nehotărât)

Niciuna nu îmi place foarte mult. (pronume negativ)

Cine vrea să se joace în parc? (pronume interogativ)

Să vorbească *cine* a ridicat mâna. (pronume relativ)

e. **verb** la diferite moduri

Exemple:

A pierde o persoană dragă este o nenorocire. (infinitiv)

De învățat mai mult este util. (supin)

Se aude *strigând*. (gerunziu)

f. **locuțiune verbală**

Exemplu:

A cădea de acord asupra unei probleme este dificil. (infinitiv)

Este greu *de băgat de seamă* adevărul. (supin)

g. **interjecție (doar după un reflexiv-pasiv impersonal)**

Exemplu:

Se aude *poc!*

Există cazuri în care propozițiilor le lipsește subiectul. Acestea sunt propozițiile care conțin verbe impersonale, care indică adesea fenomene ale naturii. Alte exemple includ propoziții ce conțin expresii de tip impersonal.

Exemple:

Se înserează.

Afară plouă.

E vai de capul nostru.

Subiectul și verbul „a fi” – predicat verbal și nominal

Într-o propoziție în care verbul „a fi” are sens de „a exista” sau „a se afla”, subiectul este poziționat după predicat, fiind ușor de confundat cu numele predicativ.

Exemplu:

În cameră sunt *două fete*. (*două fete* – subiect)

Dacă substantivul aflat după predicatul verbal (exprimat prin verbul „a fi”) indică anotimpuri, fenomene ale naturii sau stări sufletești, atunci acesta va îndeplini funcția sntactică de subiect.

Exemple:

E vară.

Afară e cald.

Subiectul nu are o poziție bine determinată în cadrul unei propoziții, astfel încât acesta se poate găsi atât la începutul, cât și la mijlocul sau la finalul construcției. Aceeași regulă este valabilă în ceea ce privește poziția subiectului față de predicat. Astfel, subiectul se poate afla înainte sau după acesta.

Exemple:

Maria învață bine.

Când sosește *Maria* înapoi acasă?

În bibliotecă citește *Maria*.

Predicatul

Cuprins

Ce este predicatul?

Predicatul este partea principală de propoziție care indică acțiunea făcută de către subiect. Astfel, însuși sensul unei propoziții și existența ei depind de predicat, drept pentru care analiza unei propoziții începe mereu cu identificarea acestuia. Această parte de propoziție indică fie o acțiune, fie o trăsătură, fie o stare a subiectului.

Întrebările la care răspunde predicatul sunt următoarele:

- *Ce face?*
- *Cine este?*
- *Ce este?*
- *Cum este?*

Exemple:

Iulia *pleacă* bucuroasă în excursie.

Acest apartament *este* spațios.

Clasificarea predicatelor

În funcție de tipul de verb prin care este exprimat, predicatul poate fi:

1. **Predicat verbal**

Acest tip de predicat indică fie o acțiune, fie o stare a subiectului. Verbul prin care se exprimă predicatul verbal se poate regăsi într-o propoziție la toate cele trei diateze: activă, pasivă și reflexivă. Predicatul verbal este exprimat, de regulă, printr-un verb cu înțeles de sine stătător, răspunzând la întrebarea: *ce face?*

Exemple:

Anca *citește* o carte. – *Ce face* Anca?

Anca *citește* o carte și *bea* ceai.

Observații:

- Verbul *a fi* nu este mereu un verb predicativ, astfel încât el poate contribui și la formarea predicatului nominal. Pentru ca *a fi* să formeze predicat verbal, el trebuie să se regăsească într-o propoziție cu unul dintre următoarele sensuri: *a se găsi, a se afla, a exista, a avea loc, a proveni, a se întâmpla, a se împlini, a costa, a merge, a hoinări, a călători, a dura.*
- În construcțiile de tipul „Mi-e dor”, „Mi-e sete”, „E vară” etc., verbul „a fi” îndeplinește funcția sintactică de predicat verbal, iar substantivul sau pronumele care îl însoțește va fi, la rândul lui, subiect.
- Anumite adverbe predicative nu necesită lângă ele verbul copulativ „a fi”, îndeplinind singure funcția de predicat verbal. Acestea sunt: *poate, firește, pesemne, fără doar și poate, desigur*.

Exemplu: *Firește* / că el *vorbește* cu tatăl meu.

Predicatul verbal exprimat parțial și cel neexprimat

În unele fraze, predicatul se cunoaște dintr-o propoziție anterioară, siuație în care avem de-a face cu *predicat subînțeles*. În cele mai multe cazuri, predicatul subînțeles se regăsește în dialoguri.

Exemple:

- Cu cine ai călătorit? - Cu Andrei.

Bogdan se îmbracă pentru călătorie; / Andreea, și ea. (*se îmbracă – predicat subînțeles în cea de-a doua propoziție*)

Există situații în care predicatul se deduce din ceea ce indică verbul exprimat într-o propoziție precedentă sau adverbul care se găsește în aceeași propoziție.

Exemplu:

- Astăzi ninge.

- *Repede* afară la joacă!

2. Predicat nominal

Acest tip de predicat este exprimat printr-un verb care nu are înțeles de sine stătător. Spre deosebire de cel verbal, predicatul nominal exprimă o caracteristică a subiectului și nu o acțiune a acestuia.

Formula de construcție a predicatului nominal este următoarea: **verb copulativ (la un mod personal) + nume predicativ (fie simplu, fie multiplu)**. Cel mai des întâlnit verb copulativ în formarea unui predicat nominal este *a fi*.

Exemplu: Băiatul *este leneș.*

Numele predicativ reprezintă o componentă importantă a predicatului nominal, exprimând o trăsătură a subiectului. Prin aceasta, el califică subiectul (*ce este?*, *cum este?*), îl clasifică și îl identifică (*cine este?*). Astfel, numele predicativ oferă verbului copulativ sensul care îi lipsește acestuia.

Exemplu: Apa *este de băut*. (*este* – verb copulativ; *de băut* – nume predicativ)

Numele predicativ poate fi:

a. Simplu – când este format dintr-un singur termen

Exemplu: Fata este *harnică*.

b. Multiplu – când se compune din mai mulți termeni.

Exemplu: Fata este *harnică și inteligentă*.

Poziția predicatului în cadrul unei propoziții

Într-o propoziție, predicatul se poate afla fie la începutul, la mijlocul sau la finalul acesteia, neavând un loc bine determinat.

Exemple:

Fata *citește* o carte.

Citește *cartea* cu atenție.

În camera ei, fata *citește*.

Părțile de vorbire prin care se exprimă predicatul

Predicatul poate fi exprimat prin:

- **verb (la mod personal)**

Atletul *aleargă* în fiecare zi.

- **locuțiune verbală**

Leneșul *taie frunze la câini* cât e ziua de lungă.

- **verb copulativ**

Andreea *este o fată* înțeleaptă.

- **adverb predicativ**

Desigur / că vom participa la concurs.

- **locuțiune adverbială predicativă**

Fără doar și poate / că vom participa la concurs.

- **interjecție predicativă**

Deodată, pisica *hop!* pe masă.

Numele predicativ poate fi exprimat prin:

- **adjectiv în cazul nominativ**

a. propriu-zis: Andrei *este leneș*.

b. provenit din verb la participiu sau gerunziu

Cerul *pare înnorat*.

Rana războinicului *este sângerândă*.

- **locuțiune adjectivală**

Ei *sunt cu picioarele pe pământ*.

- **substantiv aflat într-unul din următoarele cazuri**:

a. nominativ

Bodgan *este fratele meu*.

b. acuzativ cu prepoziție

Bluza *este de mătase*.

c. dativ cu prepoziție

Cristian *este asemenea fratelui* său.

d. genitiv cu prepoziție

Eu *sunt contra violenței* domestice.

- **locuțiune substantivală**

Gătitul *este o bătaie de cap*.

- **pronume aflat într-unul din următoarele cazuri:**

a. nominativ: Mama *a rămas aceeași*.

b. acuzativ însoțit de prepoziție: Darurile *sunt de la ai ei*.
c. dativ însoțit de prepoziție: Copilul *este asemenea alor săi*.
d. genitiv însoțit de prepoziție: Cetățenii *au fost contra candidatului* la primărie.

- **numeral cu valoare substantivală într-unul din următoarele cazuri**:

a. nominativ: Prietenii mei *sunt cei patru* de acolo.

b. acuzativ cu prepoziție: Felicitarea *este de la cei doi*.

c. dativ cu prepoziție: Fata *este asemenea celor doi*.

d. genitiv cu prepoziție: Votul *a fost contra celor trei*.

- **verb la unul dintre următoarele moduri:**

a. infinitiv

Scopul ei *este de a-i ajuta* pe ceilalți.

b. supin

Exemplul lui *este de urmat*.

- **locuțiune verbală la unul dintre următoarele moduri**:

a. infinitiv

Dorința ei *este de a o scoate la capăt*.

b. supin

Comportamentul ei *este de băgat de seamă*.

- **adverb**

a. în construcții personale: Situația *este astfel*.
b. în construcții impersonale: *Este rău* că amâni examenul.

- **locuțiune adverbială**

Este cu putință ca ea să se răzgândească.

- **interjecție**

E vai de ea.

Acordul predicatului cu subiectul

Atât în cazul predicatului verbal, cât și în cel al verbului copulativ care contribuie la formarea predicatului nominal, acordul cu subiectul se realizează în număr și persoană.

Exemple:

Fetele mănâncă prăjituri. (fetele – persoana a III-a, nr. plural; mănâncă – persoana a III-a, nr. plural)

Ioana este înțeleaptă. (Ioana – persoana a III-a, nr. singular; este – persoana a III-a, nr. singular)

Numele predicativ se acordă în mod obligatoriu cu subiectul în gen, număr și caz, dacă se exprimă prin adjectiv sau printr-o altă parte de vorbire care are valoare adjectivală.

Exemple:

Ei sunt curioși. (ei - persoana a III-a, plural, masculin, caz nominativ; curioși – persoana a III-a, plural, masculin, caz nominativ)

Alexandru venise primul în vizită. (Alexandru – persoana a III-a, singular, masculin; primul – persoana a III-a, singular, masculin)

Există și situații în care numele predicativ nu se acordă cu subiectul. În aceste situații, numele predicativ se exprimă fie prin substantiv, pronume, numeral, verb la infinitiv, verb la supin sau interjecție.

Exemple:

Păpușa este a fetițelor.

Ea a refuzat a vorbi respectuos cu fratele său.

În situațiile în care avem de-a face cu construcții în care se găsește un subiect multiplu, însoțit de un adjectiv sau de o altă parte de vorbire cu valoare adjectivală, procedăm astfel:

- Dacă subiectul denumește ființe sau obiecte de genuri diferite, numele predicativ va fi întotdeauna la genul masculin, numărul plural.

Exemplu: Alina și Valentin sunt frați.

- Dacă subiectul este exprimat prin substantive de genuri diferite, numele predicativ va fi la genul feminin, numărul plural.

Exemplu: Lăcrămioara și ghiocelul sunt albe.

- Chiar dacă un singur cuvânt dintre cele care compun subiectul este la numărul plural, numele predicativ va fi și el la plural.

Exemplu: Jacheta și mănușile sunt mici.

- Dacă subiectul multiplu este la numărul plural (dacă toate cuvintele care îl compun sunt la plural), numele predicativ se va acorda cu cel mai apropiat subiect.

Exemplu: Ceaiul și prăjiturile sunt proaspete.

Atributul

Cuprins

Ce este atributul? Caracteristici atribut

Atributul este partea secundară de propoziție care determină fie un substantiv, fie o locuțiune substantivală, fie o parte de vorbire care are rolul de a înlocui un substantiv (un pronume sau un numeral).

Atributul răspunde la următoarele întrebări:

- Care?
- Ce fel de...?
- Al, a, ai, ale cui?
- Cât (sau câtă, câți, câte) ?
- Al câtelea/ a câta?

Poziția atributului într-o propoziție poate varia, astfel încât el se poate afla fie înainte, fie după substantivul determinat. Un substantiv poate avea mai mult de un singur atribut, caz în care acestea vor putea fi determinate de alte atribute.

Exemple:

Noua angajată este o *persoană* eficientă, serioasă, cu putere de muncă.

Am cumpărat *fructele* și *legumele* proaspete.

Punctuația

Atributele poziționate lângă substantivul determinat nu se despart prin virgulă dacă acestea identifică sau clasifică obiectul exprimat prin substantiv.

În schimb, dacă atributul constituie, împreună cu părțile de vorbire determinate, o construcție cu rol explicativ (care descrie obiectul exprimat prin substantivul determinat), acesta va fi despărțit de restul construcției fie prin virgule, fie prin linii de pauză.

Exemplu: Băiatul acela, *cel din dreapta,* este fratele meu.

Cel mai adesea se situează între virgule atributele care determină un pronume personal sau un substantiv propriu.

Exemplu: Andreea, *prietena mea*, este elevă.

Când atributele de același fel determină același substantiv, ele vor fi separate prin virgulă sau conjuncții coordonatoare. Dacă atributele sunt de tipuri diferite, ele nu se vor separa prin virgulă.

Exemple:

Păpușa *blondă și frumoasă* nu este ieftină.

Păpușa blondă a surorii mele este frumoasă.

Clasificarea atributelor

Atributul poate fi de mai multe tipuri, felul acestuia depinzând de partea de vorbire prin care este exprimat. Astfel, există următoarele tipuri de atribute:

1. Atribut adjectival
2. Atribut substantival
3. Atribut pronominal
4. Atribut verbal
5. Atribut adverbial
6. Atribut interjecțional

1. Atributul adjectival

Atributul adjectival poate determina fie un substantiv, fie un pronume, fie un numeral. El se acordă întotdeauna în gen, număr și caz cu substantivul determinat.

Atributul adjectival se exprimă prin următoarele părți de vorbire:

a. **Adjectiv propriu-zis** (la diverse grade de comparație)

Exemple:

Am vizionat un documentar *interesant*.

interesant – atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis la gradul pozitiv

Am vizionat un documentar *foarte interesant*.

foarte interesant – atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis la gradul superlativ absolut

b. **Adjectiv pronominal**

Exemple:

Băiatul *acesta* a rezolvat problema.

acesta – atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ

Camera *mea* este ordonată.

mea – atribut pronominal exprimat prin adjectiv pronominal posesiv

c. **Numeral cu valoare adjectivală**

Exemple:

Două pisici privesc pe fereastră.

două – atribut pronominal exprimat prin numeral cardinal

Ambele pisici privesc pe fereastră.

ambele – atribut adjectival exprimat prin numeral colectiv

d. **Adjective provenite din verbe**

Exemple:

Bătrâna cu mâini *tremurânde* l-a privit îndelung.

tremurânde – atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la gerunziu

Câmpul *înverzit* ne bucură privirile.

înverzit – atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu

2. Atributul substantival

Atributul substantival determină fie un substantiv, fie un pronume, fie un numeral și se poate exprima prin substantive în următoarele cazuri:

- Genitiv
- Acuzativ cu prepoziție
- Nominativ
- Vocativ

Atributul substantival poate fi de trei tipuri:

a. **Atribut substantival genitival**

Acest tip de atribut răspunde la întrebarea (adresată substantivului determinat) *al, a, ai, ale cui?,* putând fi însoțit fie de articolele posesive *al, a, ai, ale*, fie de articolul hotărât *lui*.

Poziția atributului substantival genitival este, de regulă, după substantivul determinat.

Exemplu: *Blana* iepurelui este foarte moale.

În unele situații, însă, între atributul genitival și articolul posesiv care se află în compoziția acestuia sunt plasate unele atribute adjectivale.

Exemplu:

Meditam la istoria bogată a *frumosului meu oraș*.

a orașu(lui) – atribut genitival

frumosului, meu – determină atributul genitival

Observație:

Articolul posesiv aflat înaintea atributului genitival se va acorda întotdeauna în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină atributul.

Exemplu:

Capitolele lungi *ale* romanului m-au plictisit.

b. **Atribut substantival prepozițional**

Acest tip de atribut este exprimat, de regulă, prin substantiv în cazul acuzativ. Acestui substantiv i se adaugă diverse prepoziții (*de, spre, fără, în, pentru* etc.) sau adverbe de comparație (*ca, cât*).

Exemple:

Am ajuns într-o pădure de conifere.

În poveste, Alice s-a făcut mare *cât casa* iepurelui.

Pe lângă aceste părți de vorbire, atributul substantival prepozițional poate fi exprimat și printr-un substantiv aflat în cazul genitiv și precedat de o prepoziție (*împotriva, asupra* etc.) sau de o locuțiune prepozițională.

Exemplu: Acțiunile *contra violenței* domestice au dat rezultate.

Observații:

- În unele cazuri, între prepoziția și substantivul ce îndeplinește funcție de atribut substantival prepozițional se află și alți termeni.

Exemplu: Elevii din aglomerata școală aleargă prin curte.

- Adesea, când două sau mai multe atribute substantivale prepoziționale însoțesc un substantiv, prepoziția se află numai înaintea primului atribut. Aceasta se petrece numai atunci când sensul comunicării nu este modificat.

Exemplu: Am cumpărat haine *de bumbac și mătase*.

c. **Atribut substantival apozițional**

Apoziția este un atribut substantival a cărui funcție semantică este aceea de a explica, clasifica sau identifica un obiect precedent.

Exemplu: Andreea, sora mea, are șase ani.

Apoziția poate fi:

- simplă

- exprimată printr-un substantiv propriu sau comun, simplu sau compus.

- dezvoltată

- formată dintr-un substantiv și alte părți de propoziție (atribute, complemente)

Exemple:

Voi, copiii, trebuie să ascultați de părinți. (apoziție simplă)

Bogdan, colegul meu de bancă, este bolnav. (apoziție dezvoltată)

3. Atribut pronominal

Atributul pronominal determină un substantiv, pronume sau numeral. El se exprimă prin următoarele tipuri de pronume:

- Personale
- De politețe
- Reflexive
- Posesive
- Relative
- Interogative
- Negative
- Nehotărâte
- Demonstrative

Atributele pronominale se împart în următoarele categorii:

a. **Atribute pronominale genitivale**

Aceste atribute se află mereu în cazul genitiv și se exprimă prin varii tipuri de pronume, cu excepția celui reflexiv și a celui de întărire.

Exemplu: Hainele *ei* sunt îngrijite.

b. **Atribute pronominale prepoziționale**

Aceste atribute se exprimă prin diverse tipuri de pronume, aflate în cazurile: acuzativ, genitiv sau dativ. Ele vor fi precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.

Exemplu: Cadoul *de la Alina* a fost apreciat.

c. **Atribute pronominale în cazul dativ**

Aceste atribute se exprimă de cele mai multe ori prin dativul posesiv (pronume personal și reflexiv care indică posesia).

Exemple:

Rochia-i albastră a atras privirile tuturor. (rochia *sa* – pronume personal)

Și-a murdărit rochia. (rochia *sa* – pronume reflexiv)

d. **Atribute pronominale apozitive**

Denumite și apoziții pronominale, aceste tipuri de atribute se exprimă prin pronume aflate în cazul nominativ. Ele pot fi simple sau dezvoltate.

Exemple:

Copiii *aceia,* sunt nepoții mei. (*aceia* – apoziție pronominală simplă)

Copiii aceia, *adică cei de acolo*, sunt nepoții mei. (*adică cei de acolo* – apoziție pronominală dezvoltată)

4. Atribut verbal

Atributul verbal este exprimat prin verb la: infinitiv, supin sau gerunziu.

Exemple:

Plăcerea *de a citi* este resimțită de mulți dintre noi. (*de a citi* – verb la infinitiv)

Cerința *de copiat* în caiete a fost neclară. (*de copiat* – verb la supin)

Am văzut un tigru *vânând* la televizor. (*vânând* – verb la gerunziu)

5. Atribut adverbial

Acest atribut se exprimă prin diverse tipuri de adverbe. De regulă, aceste adverbe sunt precedate de locuțiuni adverbiale sau de una dintre următoarele prepoziții: *de* sau *din*.

Exemple:

Școala *de acolo* este a fratelui meu.

Cartea *din spate* este a profesorului.

6. Atribut interjecțional

Acest tip de atribut se exprimă fie prin interjecții, fie prin locuțiuni interjecționale.

Exemple:

Sunetul *poc!* m-a speriat. (interjecție)

Cuvintele *Doamne ferește!* sunt rostite de atei și credincioși deopotrivă. (locuțiune interjecțională)

Complementul

Cuprins

Ce este complementul?

Complementul este partea secundară de propoziție care determină: un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție cu funcția sintactică de predicat. El răspunde la următoarele întrebări:

- Pe cine?
- Ce?
- Cui?
- Despre cine? Despre ce?
- La cine? La ce?
- Pentru cine?
- Cu cine? Cu ce?
- De cine? De ce?
- Unde? De unde? Pe unde? Până unde?
- Încotro?
- Când? De când? Până când?
- Cât timp?
- Cum? În ce fel?
- Cât?
- Din ce cauză?
- În ce scop? Cu ce scop?

Când determină un adjectiv, complementele sunt precedate de prepoziții sau adverbe de comparație. Când determină un adverb, complementele se exprimă fie prin alte adverbe, fie prin substantive sau pronume precedate de adverbe de comparație.

Clasificarea complementelor

Complementele se împart în două mari categorii:

1. **Complemente circumstanțiale**

Precum sugerează denumirea acestora, complementele circumstanțiale indică împrejurarea în care are loc acțiunea exprimată de către verbul determinat. Această categorie se împarte în varii categorii, astfel încât complementele circumstanțiale pot fi:

a. De loc
b. De timp
c. De mod

d. De cauză
e. De scop
f. Condiționale
g. Concesive
h. Consecutive

b. Complemente necircumstanțiale

Aceste complemente indică obiectul asupra căruia se revarsă consecințele acțiunii exprimate prin verb, sau obiectul căruia i se acordă ceva anume. Complementele necircumstanțiale pot fi:

- Directe
- Indirecte
- De agent

Într-o propoziție, complementul se află, de regulă, după termenii determinați. În unele situații, complementul stă înaintea termenului determinat.

Exemple:

Pe Marius l-am văzut la școală.

La școală l-am văzut pe Marius.

Observații:

- Complementul direct și cel indirect nu se vor separa niciodată prin virgule de verbele determinate de acestea.
- Complementele aflate în raport de coordonare se pot despărți între ele sau nu prin virgulă, depinzând de regulile de punctuație aplicate conjuncțiilor.

Complementele necircumstanțiale

1. Complementul direct

Complementul direct indică elementul asupra căruia se exercită acțiunea exprimată de termenul determinat. Această parte de propoziție poate determina un verb, o interjecție sau o locuțiune verbală și răspunde la următoarele întrebări:

- Pe cine?
- Ce?

Exemple:

Am întâlnit-o *pe Maria* în oraș. – *Pe cine* am întâlnit în oraș?

Mănânc *prăjitura* făcută de mama. – *Ce* mănânc?

Poziția complementului direct este, de regulă, după verbul determinat, deși se poate afla și înaintea acestuia.

Exemple:

Pe Ioana nu o vom mai vedea pentru multă vreme. – Pe cine nu vom mai vedea?

Nu o vom mai vedea pe Ioana pentru multă vreme.

Complementul direct poate fi exprimat prin:

a. **Substantiv**

Exemplu: Recit *o poezie* învățată la școală.

b. **Pronume**

Dacă un complement direct este exprimat prin pronume personal neaccentuat:

Când verbul pe care îl determină complementul direct este la modul infinitiv sau conjunctiv, complementul se va afla între prepoziția infinitivului (sau conjuncție) și verb.

Exemplu:

Maria și-a propus *să*-**l** *pregătească* pentru vestea cea rea.

Dacă un complement direct este exprimat prin pronume neaccentuat:

Când verbul determinat se află la modul infinitiv și stă după verbul *a putea*, complementul direct exprimat prin pronume neaccentuat va fi așezat înaintea verbului *a putea*.

Exemple:

Îl pot *convinge* dacă are o minte deschisă.

Îl – complement direct, determină verbul *a convinge*

c. **Numeral**

Exemplu:

L-am văzut *pe al doilea* ieșind din clădire.

d. **Verb** (la infinitiv, gerunziu sau supin)

Exemple:

Am învățat de la părinți *a rezolva* singur problema. (infinitiv)

Am auzit *strigând* de la vecinul de deasupra. (gerunziu)

Când termini *de citit*, vino la masă.

2. Complementul indirect

Complementul indirect indică elementul căruia îi este atribuită acțiunea sau trăsătura exprimată prin cuvântul determinat. Această parte de propoziție poate determina un verb, un adjectiv sau o interjecție și răspunde la următoarele întrebări:

- Cui?
- Despre cine? Despre ce?
- La cine? La ce?
- Pentru cine?
- Cu cine? Cu ce?
- De cine? De ce?
- Asupra cui?
- Contra/ împotriva cui?

De regulă, complementul direct se află după termenul determinat, dar în unele cazuri, el stă și înaintea acestuia.

Exemple:

I-*am spus* Andreei o poveste.

Andreei i-*am spus* o poveste.

Adesea, complementul indirect este separat de cuvântul determinat prin alte părți de propoziție.

Exemplu: *Vorbim* cu toții *despre evenimentul* de ieri.

Când complementul indirect este exprimat printr-un pronume reflexiv sau personal în cazul dativ, determinând, în același timp, un verb la modul conjunctiv, acesta se va afla între prepoziție (sau conjuncție) și verb.

Exemplu:

I-am spus *să*-mi *dea* cartea miercuri.

Când determină un verb la infinitiv aflat după verbul „a putea”, complementul indirect exprimat prin pronume neaccentuat în dativ stă înaintea verbului.

Exemplu:

Îi pot *dezvălui* ce gândesc.

Dacă avem de-a face cu o dublă exprimare a complementului indirect, cuvântul dublat se poate afla după infinitiv sau înaintea verbului „a putea”.

Exemplu:

Îi pot *dezvălui* lui ce gândesc.

Lui îi pot *dezvălui* ce gândesc.

Complementul indirect se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

Exemplu: Am discutat *despre Alina*.

b. **Pronume**

Exemplu: Am cumpărat cadoul *pentru el*.

c. **Adjectiv**

Exemplu: Din negru s-a făcut *alb*.

d. **Numeral**

Exemplu: I-am acordat *celui de-al doilea* premiul.

e. **Verb** (la infinitiv, gerunziu sau supin)

Exemplu: Alexandru s-a plictisit *de citit*.

3. **Complementul de agent**

Complementul de agent indică cine realizează acțiunea exprimată de verbul determinat (de obicei, un verb aflat la diateza pasivă, sau verbe aflate la modurile supin sau participiu, verbe la diateza reflexiv-pasivă, locuțiuni verbale cu verbe la diateza pasivă sau adjective care provin din verbe).

Complementul de agent răspunde la următoarele întrebări:

- De cine?
- De către cine?

În general, complementul de agent se află după verbul pe care acesta îl determină, însă există și situații în care poate sta înaintea acestuia.

Exemple:

A fost adoptat de prima familie.

De prima familie *a fost adoptat*.

Un verb aflat la diateza pasivă poate avea două sau mai multe complemente de agent, aflate în raport de coordonare.

Exemplu: Cartea a fost apreciată *de Maria, Diana și de Cristian.*

Complementul de agent se poate exprima prin:

a. **Substantiv** (precedat de prepozițiile *de* și *de către*)

Exemplu: Casa a fost renovată *de muncitori*.

b. **Pronume** (cu prepozițiile *de* și *de către*)

Exemplu: Cartea a fost citită *de către aceia*.

c. **Numeral** (precedat de prepoziția *de*)

Exemplu: Numele a fost menționat *de al treilea*.

Complementele circumstanțiale

1. **Complementul circumstanțial de loc**

Complementul circumstanțial de loc indică, așa cum deducem din numele său, locul în care se petrece acțiunea indicată de verb. El poate exprima o localizare bine definită sau poate exprima: o direcție, un punct de pornire, un spațiu sau o delimitare. Complementul circumstanțial de loc determină fie un verb, fie o locuțiune verbală, fie o interjecție cu funcție sintactică de predicat.

Așadar, această parte de propoziție răspunde la următoarele întrebări:

- unde?
- de unde?
- pe unde?
- până unde?
- încotro?

De obicei, poziția complementului circumstanțial de loc este după verbul pe care îl determină. În cazul în care complementul este exprimat prin adverbul interogativ *unde,* el va fi poziționat înaintea cuvântului determinat.

Exemplu: Nu văd *unde este*.

Complementul circumstanțial de loc poate fi exprimat prin:

a. **substantiv**

Exemplu: Astăzi plec *la Sibiu*.

b. **Pronume**

Exemplu: Pisica se plimbă *în jurul lui*.

c. **adjectiv**

Exemplu: A luat stiloul din fața lui. (adjectiv pronominal posesiv)

d. **numeral**

Exemplu: Într-*a patra* locuiește fratele meu.

e. **verb**

Exemplu: Copiii au plecat *la cules* de fructe.

f. **adverb**

Exemplu: Mașina venea *din spate*.

g. **locuțiune adverbială**

Exemplu: Nerăbdător, copilul alerga de colo – colo.

2. **Complementul circumstanțial de timp**

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care indică momentul în care se petrece o anumită acțiune. În plus, această parte de propoziție mai poate indica alți factori temporali, precum: era, răstimpul, durata, frecvența sau limita acțiunii.

Complementul circumstanțial de timp răspunde la următoarele întrebări:

- Când?
- De când?
- Până când?
- Cât timp?

Când un complement circumstanțial de timp este poziționat după regentul său, cele două nu se despart prin virgulă. Când, însă, complementul circumstanțial de timp este plasat înaintea regentului său, acestea se despart prin virgulă.

Dacă un complement circumstanțial de timp se află între subiect și predicat, acesta se izolează de cele două prin virgule.

Complementul circumstanțial de timp se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

Exemplu: *Din momentul* acela, nu am mai fost prieteni.

b. **Adverb de timp**

Exemplu: *Ieri* a fost luni.

c. **Locuțiune adverbială de timp**

Exemplu: Călătorii au ajuns *dis de dimineață*.

d. **Adjectiv**

Exemplu: Îl cunosc *de tânăr*.

e. **Verb**

Exemplu: *Înainte de a mânca*, el s-a spălat pe mâini.

3. **Complementul circumstanțial de mod**

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care indică felul în care se desfășoară sau se prezintă acțiunea exprimată de verbul determinat. De asemenea, complementul circumstanțial de mod poate arăta consecințele unei anumite acțiuni.

Complementul circumstanțial de mod răspunde la întrebările:

- Cum?
- Cât?
- În ce fel?

Complementele circumstanțiale de mod pot fi de patru tipuri (în funcție de ceea ce indică):

1. **Complement circumstanțial de mod propriu-zis**

Acesta indică o stare, o acțiune, o caracteristică, sau modul în care se desfășoară sau se arată acțiunea. El se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

Muzica se aude *în surdină*.

b. **Numeral**

Și-a împărțit venitul *în patru*.

c. **Verb**

A ajuns *plângând* de bucurie.

d. **Adverb de mod**

Elevul a sosit *mai târziu* decât ieri.

e. **Locuțiune adverbială de mod**

Am tăcut *într-adevăr* când mi s-a vorbit.

f. **Interjecție**

Bătrâna se îndrepta *șontâc, șontâc* către casă.

2. **Complement circumstanțial de mod comparativ**

Complementul circumstanțial de mod comparativ indică modul în care se desfășoară o acțiune sau se înfățișează o stare, o trăsătură, în comparație cu alte acțiuni sau obiecte. Acesta poate fi exprimat prin:

a. **Substantiv**

Copilul se învârte *ca un titirez*.

b. **Pronume**

Fata cântă mai bine *decât mine*.

c. **Verb la infinitiv**

A citi este mai ușor decât a învăța.

d. **Adverb**

Mașina se mișca mai încet ca oricând.

e. **Adjectiv**

Este mai degrabă *blând decât agresiv*.

3. **Complement circumstanțial de mod de măsură**

Acest complement arată măsura sau valoarea obiectelor și se exprimă prin substantiv însoțit de numerale, precedat de prepoziție.

Exemplu: Produsul s-a scumpit *cu cinci lei*.

4. **Complement circumstanțial de mod consecutiv**

Complementul circumstanțial de mod consecutiv indică urmările unei acțiuni sau pe cele ale unei trăsături. El se exprimă prin expresii fixe.

Exemplu: S-a făcut *de mirul lumii*.

4. Complementul circumstanțial de cauză

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza unei acțiuni sau pe cea a unei trăsături. El determină fie un verb, fie un adjectiv, fie o locuțiune verbală și răspunde la următoarele întrebări:

- Din ce cauză?
- Din ce pricină?

Când se află după regentul său (partea de vorbire pe care o determină), complementul circumstanțial de cauză nu se desparte de acesta prin virgulă. În schimb, când se află înaintea regentului, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial de cauză poate fi exprimat prin:

a. **Substantiv**

Băiatul plânge *din cauza Ancăi*.

b. **Pronume**

Din pricina lui am pierdut competiția.

c. **Numeral**

Am ajuns la școală *din cauza celor doi*.

d. **Adjectiv**

Bărbatul era negru *de supărat*.

e. **Verb**

Considerând că nu merită, nu i-a acordat nota zece.

5. **Complementul circumstanțial de scop**

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care indică scopul acțiunii exprimate de verbul determinat. El determină întotdeauna un verb și răspunde la întrebarea: *Cu ce scop?*

Acastă parte e propoziție este plasată, de obicei, după regentul său și nu se separă prin virgulă de acesta.

Exemplu: Am plecat *pentru a cumpăra* cele necesare.

Complementul circumstanțial de scop se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

În vederea evaluării corecte a examenelor, numele elevilor este ascuns.

b. **Verb**

Prietena mea a plecat *pentru a împrumuta* o carte.

6. **Complementul circumstanțial condițional**

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care arată condiția de care depinde înfăptuirea unei acțiuni sau existența unei trăsături. El determină întotdeauna un verb și răspunde la întrebarea: *Cu ce condiție?*

De obicei, complementul circumstanțial condițional se află înaintea regentului său, separându-se de acesta prin virgulă. Dacă poziția complementului circumstanțial condițional este după regentul său, atunci el se va despărți prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial condițional se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

În caz de *urgență*, deschideți fereastra.

b. **Verb**

Exersând mai mult, vei câștiga concursul.

c. **Adverb** (când una dintre condiții este exprimată)

Să te îmbraci bine, *altfel* îți va fi frig.

7. **Complementul circumstanțial concesiv**

Complementul circumstanțial concesiv este partea secundară de propoziție care indică un context care ar fi putut împiedica realizarea unei acțiuni, dar, cu toate acestea, nu o face.

Complementul circumstanțial concesiv se află, de regulă, înaintea regentului său și se separă de acesta prin virgulă. Când stă după regent, nu se desparte prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial concesiv determină întotdeauna un verb la mod personal și se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

În ciuda eforturilor depuse, nu a intrat la facultate.

b. **Adjectiv**

Chiar răcit, tot a ieșit din casă.

Observație:

De cele mai multe ori, se întâlnesc enunțuri de tipul: Deși răcit, tot a ieșit din casă. Acestea se definesc ca fiind construcții eliptice de predicat.

c. **Verb**

Fără a cunoaște toate detaliile, a înțeles situația.

8. Complementul circumstanțial consecutiv

Complementul circumstanțial consecutiv este partea secundară de propoziție care arată consecința unei acțiuni întreprinse, sau pe cea a unei caracteristici. El determină fie un verb la modul personal, fie un adjectiv, și este poziționat, de obicei, după regentul său, nedespărțindu-se prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial consecutiv se poate exprima prin:

a. **Substantiv**

Se potrivesc *de minune*.

Este prea obosit *pentru* o altă *încercare*. (substantiv de origine verbală precedat de prepozițiile: *de, pentru, spre* – aflat în corelație cu adverbele: *destul* și *prea*)

b. **Verb**

Era destul de înțeleaptă *spre a nu se lăsa* înșelată.

Sintaxa frazei

Cuprins

Definiție fraza

Fraza este o unitate sintactică de sine stătătoare, formată din două sau mai multe propoziții aflate, la rândul lor, fie în raport de coordonare, fie în raport de subordonare. Numărul de propoziții existente într-o frază este același cu numărul de predicate.

Sintaxa frazei este componenta gramaticii care se ocupă cu studiul modului de îmbinare al propozițiilor în fraze, al tipurilor de propoziții și al raporturilor sintactice dintre acestea. Aceste raporturi pot fi, după cum urmează: de coordonare și de subordonare.

Compenența frazei

O frază se compune din:

1. **propoziția principală** (întâlnită și sub numele de „regentă”). Aceasta este propoziția de bază, singura care are înțeles de sine stătător.
2. **Propoziția** (una sau mai multe) **secundară**. Acest tip de propoziție depinde de una sau mai multe propoziții pe care le determină. Ea se mai numește și „propoziție subordonată”, fiind dependentă de un cuvânt de legătură (conjuncție) din propoziția determinată.

Fraza se poate constitui și din mai multe propoziții principale, aflate în raport de coordonare.
Propozițiile principale pot fi legate între ele prin:

- cuvinte de legătură
- virgulă
- punct și virgulă

1. Propoziția principală

Propoziția principală este cea care are înțeles de sine stătător, fără a depinde de propozițiile secundare. O frază poate include una sau mai multe propoziții principale, cărora li se adaugă și propoziții secundare. Există și situații în care fraza se compune numai din propoziții principale, aflate în raport de coordonare.

Exemplu de propoziție principală: *Eu beau apă.*

2. Propoziția secundară

Propoziția secundară, întâlnită și sub numele de „subordonată”, nu are înțeles de sine stătător. Sensul acesteia depinde în întregime de o altă propoziție (principală). În cadrul unei fraze, propoziția secundară îndeplinește rolul unei părți de propoziție a regentei. Chiar și denumirile tipurilor de propoziții secundare sugerează această dinamică. Acestea sunt, după cum urmează:

- Propoziţia subordonată subiectivă
- Propoziţia subordonată atributivă
- Propoziţia subordonată completivă directă
- Propoziţia subordonată completivă indirectă

Exemplu de frază ce conține o propoziție principală și una secundară:

Eu citesc cartea / pe care am cumpărat-o ieri.

(*Eu citesc cartea* – propoziție principală; *pe care am cumpărat-o ieri* – propoziție subordonată atributivă)

Elemente de relație în frază: conjuncțiile simple și compuse

Cuprins

Ce este conjuncția?

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care realizează legătura dintre părțile de propoziție de același fel, precum și între două propoziții, în cadrul unei fraze. Această parte de vorbire nu are funcție sintactică, fiind mai degrabă un termen ajutător (denumit și „instrument gramatical”).

Exemple de conjuncții: *și, de, sau, dacă, iar, dar, însă, ci, deci, să, ca să, deși, deoarece*.

Exemple de fraze ce conțin conjuncții: Am plecat la școală / și mi-am uitat caietul. (conjuncția „și” face legătura dintre prima și a doua propoziție)

Observații

- Este important de menționat că legătura între propoziții poate fi realizată și prin alte părți de vorbire, precum: pronume relative (*care*, *cine*) sau prin adverbe relative (*unde, până unde*).
- În timp ce alte conjuncții fac doar legătura între două propoziții, conjuncția *să* funcționează ca semn distinctiv al modului conjunctiv.

Exemplu: M-a chemat/ să-mi spună/ că am reușit. (Aici, conjuncția *să* este marca modului conjunctiv – *să spună* leagă propozițiile 1 și 2, în timp ce conjuncția *că* face legătura între cea de-a doua și cea de-a treia propoziție).

Clasificarea conjuncțiilor

În funcție de forma lor, conjuncțiile (sau locuțiunile conjuncționale) pot fi:

a. **Simple**

Exemple: *că, să, dar, iar, nici*

b. **Compuse**

Exemple: *ca să, încât să*

După funcția îndeplinită de ele, conjuncțiile (sau locuțiunile conjuncționale) pot fi:

a. **Coordonatoare**

Acest tip de conjuncții fac legătura între două părți de propoziție (sau între două propoziții) care nu depind una de cealaltă din punct de vedere al sensului lor.

Când este exprimat prin intermediul conjuncțiilor subordonatoare, raportul dintre diverse părți de propoziție (sau dintre propoziții), se numește *raport de coordonare*.

Conjuncțiile (și locuțiunile conjuncționale) se împart în patru subcategorii. Astfel, în limba română întâlnim conjuncții și locuțiuni conjuncționale:

a. copulative (*și, nici, cât și, dar și, nu numai, precum și*)
b. adversative (*dar, iar, însă, ci*)
c. disjunctive (*sau, ori, fie, ba*)
d. conclusive (*deci, prin urmare, așadar, în concluzie*)

b. **Subordonatoare**

Conjuncțiile subordonatoare leagă o propoziție principală de una secundară. În acest cazuri, propoziția secundară se află întotdeauna într-un raport de subordonare față de propoziția regentă.

Exemplu: Am alergat atât de mult *1/* încât am obosit. *2/* (1 – propoziție principală; 2 – propoziție secundară)

Coordonarea copulativă şi prin juxtapunere

Raportul de coordonare reprezintă legătura stabilită între două sau mai multe elemente existente în același plan, fără ca între ele să existe o relație de interdependență din punct de vedere gramatical.

Din punct de vedere semantic, legătura de coordonare se constituie din coexistența în timp și spațiu a diverselor elemente, precum și în consecutivitatea acțiunilor.

Se pot afla în raport de coordonare, după cum urmează:

- părțile de propoziție între ele
- o parte/ mai multe părți de propoziție cu o propoziție/ mai multe propoziții
- propozițiile (între ele)

Părțile de propoziție aflate în raport de coordonare pot avea aceeași funcție sintactică. În această situație, ele reprezintă o parte de propoziție multiplă (sau pot avea funcții sintactice diferite).

Propozițiile în raport de coordonare (propoziții coordonate) pot fi:

- Principale
- Secundare

Raportul de coordonare se poate realiza prin:

a. **juxtapunere**

Juxtapunerea reprezintă alăturarea prin virgulă a două (sau mai multe) propoziții sau părți de propoziție, în vederea formării unui raport de coordonare între acestea.

Exemplu: Nu contribuiam la efort,/ se descurcau singuri.

b. **joncțiune**

Coordonarea prin joncțiune se realizează cu ajutorul conjuncțiilor și al grupurilor de cuvinte cu valoare de conjuncții coordonatoare:

- Copulative: *și, nici*
- Adversative: *dar, iar, însă*
- Disjunctive: *sau, ori, fie*
- Conclusive: *deci, așadar, prin urmare, în concluzie·*

Exemplu: Călătoria a fost lungă, / dar ne-am simțit foarte bine.

Subordonarea

Raportul de subordonare se realizează între doi termeni (fie propoziții, fie părți de propoziție) care au funcții sintactice diferite. Dintre acestea, unul va fi determinant (regent), iar celălalt, determinat (sau subordonat). Subordonarea presupune ca, pe lângă părțile principale de propoziție (sau propoziția/ propozițiile principală/e), să existe părți secundare de propoziție (sau propoziții secundare).

Raportul de subordonare se realizează cu ajutorul:

- Conjuncțiilor (sau al locuțiunilor conjuncționale) subordonatoare: *că, ca, să să, dacă, încât, fiindcă, din cauză/pricină că, pentru că, de parcă* etc.

Exemplu: Pauzele sunt bune/ *dacă* nu devin prea lungi.

- Pronumelor (sau al adjectivelor pronominale) relative: *care, ce, cât, cui, cel ce* etc.

Exemplu: Nu cumpăra rochia/ *care* nu are etichetă.

- Adverbelor relative: *unde, de unde, când, până când, cum* etc.

Exemplu: Mă grăbesc/ *când* mă strigă Ioana.

- Pronumelor nehotărâte: oricare, oricine, orice, oricui

Exemplu: *Oricine* vine/ se va simți ca acasă.

- Adverbelor nehotărâte: *oriunde, oricum, oricând* etc.

Exemplu: *Oriunde* privesc/ văd oameni veseli.

Tipuri de propoziții subordonate în frază

O propoziție subordonată are sens insuficient de una singură, depinzând din punct de vedere gramatical de o altă propoziție (regenta sa).

Pe lângă regentă, propoziția subordonată îndeplinește astfel funcția unei părți de propoziție.

Așadar, există următoarele feluri de propoziții subordonate (dependente):

- subiectivă
- predicativă
- atributivă
- completivă
- Propoziţia subordonată circumstanțială
    - de loc
    - de timp
    - de mod
    - de cauză
    - de scop
    - condiţională
    - concesivă
    - consecutivă

Propoziția subordonată subiectivă

Propoziția subiectivă este aceea care constituie echivalentul propozițional al subiectului într-o frază. Cu alte cuvinte, ea îndeplineşte funcţia de subiect în raport cu regenta sa.

Propoziția subordonată subiectivă poate fi introdusă prin:

- **Pronume relativ** (în cazurile: nominativ, dativ și acuzativ)

Ce a fost rău/ a trecut.

- **Pronume nehotărât** (în cazurile: nominativ, dativ și acuzativ)

Oricine o auzea/ era impresionat.

- **Conjuncție**

Se vede/ *că* te pricepi la desen.

- **Adverb relativ**

Nu se știe/ *când* se va întoarce.

Pentru a identifica propoziția subordonată subiectivă în cadrul unei fraze, se pun aceleași întrebări cu cele cerute de subiectul unei propoziții: *cine?* și *ce?*

Propoziția subordonată subiectivă poate fi cerută de:

- **Verb (sau expresie) impersonal/ă**

a. verb impersonal la moduri personale

Exemple:

Era/ să uiți caietul acasă. (verb impersonal)

E bine/ că am ajuns devreme. (expresie verbală impersonală)

b. **Verb reflexiv impersonal**

Se știe/ că am luat examenul.

c. **Verb pasiv impersonal**

Este stabilit/ că vom pleca împreună.

d. **Verb impersonal reflexiv cu pronume în cazurile dativ sau acuzativ**

Îmi convine/ că locuim aproape.

- **Verb personal**

Cine *nu pleacă* devreme/ nu ajunge repede la școală.

- **Expresii impersonale formate din verbul *a fi* și un adverb**

E bine/ că ți-ai amintit ora plecării.

- **Adverbe (sau locuțiuni adverbiale) predicative**

Desigur/ că am citit cartea.

Reguli de punctuație

Când se află înaintea regentei, propoziția subiectivă se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Cine muncește,/ nu e leneș.

Când este așezată după regentă, propoziția subordonată subiectivă nu se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Cine nu muncește,/ acela e leneș.

Propoziția subordonată predicativă

2. Propoziția subordonată predicativă

Propoziția subordonată predicativă este aceea care, aflată lângă un verb copulativ din regentă, înlocuiește numele predicativ în cadrul unei fraze.

Exemplu: Ea este/ *cea care m-a ajutat*.

Propoziția predicativă răspunde la întrebările:

- *ce?*
- *cum?*
- *ce fel de?*

Propoziția predicativă poate fi introdusă prin:

- **Pronume relativ**

Nelămurirea este/ *care* dintre elevi a copiat.

- **Pronume nehotărât**

Poți lua/ *orice* poftești.

- **Conjuncțiile**: *că, să, ca…să, dacă, de*

Treaba ta este/ *să* supraveghezi clădirea.

- **Adverbe și locuțiuni adverbiale**

Vacanța este/ *cum* și-a imaginat-o ea.

Există o serie de verbe care cer propoziția predicativă. Acestea sunt, după cum urmează:

- a deveni
- a se naște
- a fi
- a ajunge
- a se constitui
- a ieși
- a se numi
- a rămâne
- a se chema
- a părea
- a se face
- a însemna

Observații:

a. Verbele copulative *a fi, a rămâne* și *a părea*, pot fi utilizate și sub formă de verbe impersonale, necesitând a fi urmate de o propoziție subiectivă.

Exemple:

Era/ să pierd autobuzul. – PREDICATIVĂ

Era/ tot ce visase. – SUBIECTIVĂ

b. În cazul unor anumite expresii impersonale, adverbul stă înaintea verbului *a fi*, caz în care propoziția subiectivă se poate confunda cu ușurință cu o propoziție predicativă.

Exemple:

Se pare/ că a uitat de cearta lor. – SUBIECTIVĂ

El pare/ că a uitat de cearta lor. – PREDICATIVĂ

Reguli de punctuație

Propoziția subordonată predicativă nu se desparte niciodată prin virgulă de regenta sa, așa cum nici între subiect și predicat nu se pune virgulă.

Propoziția subordonată atributivă

Propoziția subordonată atributivă îndeplinește funcția atributului în cadrul unei fraze, determinând într-o altă propoziție un substantiv sau un substitut al acestuia.

Exemplu: Câinele 1/ care latră 2/ nu mușcă. 1/

Propoziția subordonată atributivă răspunde, în cadrul unei fraze, la următoarele întrebări:

- *care?*
- *ce fel de?*
- *al (a, ai, ale) cui?*
- *cât?*

Propoziția atributivă poate fi introdusă în frază prin:

- **Pronume relativ**

Privesc fulgii de zăpadă/ ce alunecă treptat spre pământ.

- **Conjuncțiile**: că, să, ca…să, dacă, de și locuțiunea conjuncțională până să

Am impresia/ că te cunosc.

- **Adverbele relative**: unde, când, cum, cât (pot fi precedate de prepoziții)

Ajung în orașul/ unde ne-am cunoscut.

Observație:
Pronumele relativ care introduce o propoziție atributivă are două roluri:

1. Face legătura între propoziția atributivă și cuvântul determinat de aceasta
2. Îndeplinește funcții sintactice diferite (subiect, atribut sau complement) în cadrul propoziției căreia îi aparține. Pronumele relativ care introduce o propoziție atributivă are același număr și gen cu substantivul pe care îl determină. Cazul va fi în mod obligatoriu cel cerut de funcția sintactică pe care o îndeplinește pronumele în propoziția completivă directă.

Exemple:

Câinele/ care ne privește/ este prietenos. (SB)

Țările/ în care nu plouă des/ suferă de pe urma secetei. (CCL)

Elevii/ ai căror părinți sunt prezenți/ ies din clasă. (AT)

Reguli de punctuație

Propoziția atributivă poate fi:

a. Izolată (explicativă)

Propoziția atributivă izolată are rol explicativ, astfel încât este necesar să se despartă prin virgulă de regenta ei. Ea poate lipsi din cadrul frazei, situație în care sensul acesteia ar rămâne neschimbat.

Exemplu: Albert Einstein,/ care este asociat cu teoria relativității,/ a fost un om de știință ilustru.

b. Neizolată (sau determinativă)

Întrucât atributiva neizolată se află în strânsă legătură cu regenta, nu se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Elevul care învață/ trece examenul

Propoziția subordonată completivă

Cuprins

1. Propoziția subordonată completivă directă

Propoziția subordonată completivă directă, aflată lângă un verb la mod personal sau nepersonal (sau o locuțiune verbală tranzitivă, o interjecție cu valoare verbală tranzitivă) din regentă, are rol de complement direct.

Exemple:

- Verb tranzitiv: *Am văzut*/ cum învață George.
- Locuțiune verbală tranzitivă: Vânzătoarea *a băgat de seamă*/ că a plecat un client.
- Interjecție cu valoare verbală tranzitivă: *Uite*/ că s-a rezolvat problema.

Propoziția completivă directă răspunde, în cadrul unei fraze, la următoarele întrebări:

- *Pe cine?*
- *Ce?*

Propoziția subordonată completivă directă poate fi introdusă prin:

- **Una dintre următoarele conjuncții**: *că, să, cum, ca să, ca…să, dacă, de*

Andreea observase înainte/ *că* o incomoda aglomerația.

- **Pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte**

Spune-mi/ *cine* a lipsit.

- **Adverbe relative**

Nu am aflat/ *când* pleacă trenul.

Observație:

Propoziția completivă directă nu poate fi cerută niciodată de un verb reflexiv.

Reguli de punctuație

Când propoziția subordonată completivă directă se află înaintea regentei, se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Ce faci tu acum,/ eu fac de multă vreme.

Când completiva directă se află după regentă, ea nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Știu/ ce carte ți-a plăcut cel mai mult.

2. **Propoziția subordonată completivă indirectă**

Propoziția subordonată completivă indirectă îndeplinește funcția de complement indirect în cadrul unei fraze, când se află lângă un verb tranzitiv sau intranzitiv, un adjectiv, un adverb, o locuțiune verbală sau o interjecție cu valoare verbală din regentă.

Propoziția completivă indirectă poate determina și substantive nearticulate.

Exemplu: Ce friptură reușită,/ felicitări cui a pregătit-o!

Completiva indirectă răspunde la următoarele întrebări:

- *cui?*
- *despre cine/ ce?*
- *de cine?*
- *cu cine/ ce?*
- *la cine/ ce?*
- *pentru cine/ ce?*
- *împotriva cui?*
- *asupra cui?*

Propoziția completivă indirectă poate fi introdusă prin:

- **Conjuncție**

Nu își amintește/ *că* a plecat din cameră.

- **Pronume sau adjective pronominal nehotărât sau relativ**

Am răspuns/ *oricui* m-a întrebat.

- **Adverb relativ (poate fi, sau nu, precedat de prepoziție)**

Nu știa/ *unde* dorea să plece.

Reguli de punctuație

Când propoziția subordonată completivă indirectă se află înaintea regentei, se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Să spun ceva cu sinceritate,/ mi-am dorit întotdeauna.

Când completiva indirectă se află după regentă, ea nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Mă mir/ că ai ajuns atât de repede.

Propoziții subordonate circumstanțiale

Cuprins

1. Propoziţia subordonată circumstanţială de loc

Propoziția subordonată circumstanțială de loc este aceea care, în cadrul unei fraze, joacă rolul unui complement circumstanțial de loc. Astfel, această propoziție indică locul în care se petrece acțiunea exprimată de verbul aparținând regentei.

Exemplu: Mergi/ *unde te simți în siguranță*.

Circumstanțiala de loc răspunde, în cadrul frazei din care face parte, la următoarele întrebări:

- *unde?*
- *de unde?*
- *până unde?*
- *încotro?*
- *pe unde?*

Elementele regente pentru circumstanțiala de loc sunt următoarele:

- **Verb**

Exemplu: Plec/ unde văd cu ochii.

- **Locuțiune verbală**

Exemplu: Ai luat-o la sănătoasa/ cât ai putut de repede.

- **Interjecție**

Exemplu: Hai/ unde am fost data trecută.

- **Adverb**

Exemplu: Am plecat/ acolo unde ți-am spus.

- **Locuțiune adverbială**

Exemplu: De jur imprejur, unde vedeai cu ochii/ bătea grindina.

- **Adjectiv**

Exemplu: Cărțile aranjate unde le-am lăsat/ sunt în același loc.

Propoziția circumstanțială de loc se poate introduce prin:

- **Adverbe**

Pleacă/ *oriunde* poți.

- **Pronume relativ precedat de prepoziție**

Se oprea/ *în care* sat apuca.

- **Pronume nehotărât**

În orice sat se oprea,/ nu putea rămâne multă vreme.

Reguli de punctuație

Propoziția subordonată circumstanțială de loc nu se izolează prin virgulă de regenta sa atunci când se află după aceasta.

Exemplu: M-am așezat/ unde e comod.

Circumstanțiala de loc se separă de regenta sa prin virgulă atunci când se află înaintea ei.

Exemplu: Unde nu plouă mult,/ nu cresc plantele.

2. **Propoziția subordonată circumstanțială de timp**

Propoziția subordonată circumstanțială de timp joacă rolul unui complement circumstanțial de timp în cadrul unei fraze. Ea indică momentul în care se petrece acțiunea indicată de verbul din regentă.

Exemplu: Noi plecăm/ *când se luminează afară*.

Circumstanțiala de loc răspunde, în cadrul frazei din care face parte, la următoarele întrebări:

- *Când?*
- *De când?*
- *Până când?*
- *Cât timp?*

Termenii regenți ai subordonatei circumstanțiale de timp sunt:

- **verb predicativ**

Eu mă joc pe calculator/ după ce termin de învățat.

- **locuțiune verbală predicativă**

Sora mea și-a dat seama/ că a întrecut măsura.

- **interjecție predicativă**

Hai/ când ai timp!

- **adjectiv**

Ea va deveni curioasă/ când îi vei povesti cele întâmplate.

- **adverb**

Atunci, când ai greșit,/ nu ai recunoscut.

Propoziția subordonată circumstanțială de timp poate fi introdusă prin:

- **Conjuncție (precedată de *până*)**

Până să ajung la destinație,/ ploaia se oprise.

- **Locuțiune conjuncțională**

Îndată ce mă trezesc,/ te voi suna.

- **Adverbele relative** *când* și *ce*, precedate de prepozițiile *pe, până, cum*

Continuă lucrul/ *până când* obosești.

- **Adverb**

Odată ce a început cearta,/ nu a încheiat-o ușor.

- **Locuțiune adverbială**

Zâmbește/ *ori de câte ori* își aduce aminte de ei.

Reguli de punctuație

De regulă, când se află înaintea regentei, propoziția circumstanțială de timp se desparte prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Cum se plimba el pe stradă,/ întâlnește un prieten.

Când se află după regentă, propoziția circumstanțială de timp se separă de aceasta prin virgulă numai dacă înaintea acesteia se află o parte de vorbire cu valoare circumstanțială.

Exemplu: Mergea repede/ pe când ploaia începea.

3. **Propoziția subordonată circumstanțială de mod**

În cadrul unei fraze, propoziția subordonată circumstanțială de mod (sau *propoziția modală*) îndeplinește rolul unui complement circumstanțial de mod.

Exemplu: Au procedat/ *cum au dorit*.

Termenii regenți ai propoziției circumstanțiale de mod pot fi:

- **Verbe**

Am mâncat/ cât a mâncat și ea.

- **Locuțiuni verbale**

L-*ai luat peste picior*/ cum îl lua el înainte.

- **Adjective**

Am citit o carte *lungă*/ cât o zi de post.

- **Adverbe**

S-a mutat mai *aproape*/ decât a făcut-o el.

Clasificare

Propozițiile circumstanțiale de mod pot fi de trei feluri:

a. **Propriu-zise**

Propozițiile modale propriu-zise indică felul în care se desfășoară acțiunea menționată în regentă. Ele mai pot arăta și lipsa unei acțiuni diferite de cea din cadrul regentei.

Propoziția modală propriu-zisă poate fi introdusă prin:

- **Adverb**

Cum îi vorbești,/ așa îți va răspunde.

- **Locuțiune adverbială**

Au continuat cearta/ *fără să* gândească rațional.

b. **Comparative**

Prin intermediul unei comparații, propoziția modală comparativă indică felul în care se desfășoară acțiunea menționată în regentă (sau modul în care se prezintă o stare ori trăsătură, menționate în cadrul regentei).

Propoziția subordonată modală comparativă poate fi introdusă prin:

- **Adverb**

Este mai bine/ să termini lucrul devreme/ decât să închei treaba târziu.

- **Locuțiune conjuncțională**

A vorbit/ *ca și cum* l-ar fi auzit.

c. **Propoziții modale de măsură progresive**

Propoziția modală progresivă arată raportul dintre creșterea unei acțiuni din regentă și cea a unei acțiuni aflate în subordonată. Ea este introdusă în frază prin locuțiuni conjuncționale.

Exemple:

Pe măsură ce se îndepărta,/ copacii se micșorau.

Cu cât insista mai mult,/ *cu atât* devenea mai dezamăgit.

Reguli de punctuație

Exceptând propoziția modală progresivă, subordonatele modale se află, de regulă, după regentă. În situația în care acestea se găsesc înaintea regentei, au valoare afectivă.

Propozițiile subordonate modale se despart de regentă prin virgulă numai dacă nu sunt considerate de către vorbitor ca fiind esențiale, indiferent de locul ocupat în cadrul frazei.

Exemple:

Vorbește/ cum vorbești de obicei.

Vorbește rar,/ cum vorbești de obicei.

4. **Propoziția subordonată circumstanțială de cauză**

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză (cauzală) joacă rolul unui complement circumstanțial de cauză în cadrul unei fraze. Astfel, aceasta arată cauza care determină acțiunea menționată în propoziția regentă.

Exemplu: Nu dorm/ *că nu mi-e somn*.

Termenii regenți ai subordonatei circumstanțiale de cauză pot fi:

- **Verbe**

N-a ajuns la timp/ fiindcă a adormit.

- **Locuțiuni verbale**

N-a tăiat frunze la câini/ pentru că a fost harnic.

- **Interjecții**

Pasărea zbrrr!/ fiindcă s-a speriat.

- **Adjective**

Este obosită/ din cauză că a lucrat mult.

- **Locuțiuni adjectivale**

Este dus cu sorcova/ fiindcă a băut prea mult.

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză poate fi introdusă prin:

- **Conjuncții**

Mă interesează spectacolul/ *căci* este lăudat de critici.

Dacă nu dormi,/ vei fi obosit.

- **Locuțiuni conjuncționale**

Nu am ajuns la timp/ *din cauză că* am fost reținut.

- **Adverbe** (cu valoare de conjuncție)

Cum s-a făcut târziu,/ am plecat acasă.

Reguli de punctuație

În general, oricare ar fi poziția subordonatei circumstanțiale de cauză față de regenta sa, ea se izolează de aceasta prin virgulă.

Exemplu: N-am apucat să dorm,/ întrucât am avut mult de lucru.

Când este introdusă prin conjuncțiile *că* sau *căci*, propoziția subordonată circumstanțială de cauză va sta după regentă.

Exemplu: A venit la concert/ *căci* îi place acest gen muzical.

5. Propoziția subordonată circumstanțială de scop

Propoziția subordonată circumstanțială de scop indică scopul realizării acțiunii menționate în regentă. Așadar, acțiunea indicată de propoziția circumstanțială de scop se petrece întotdeauna după acțiunea din propoziția regentă.

Exemplu: A muncit mult/ *ca să ajungă aici.*

Termeni regenți:

Propoziția subordonată circumstanțială de scop poate avea ca termen regent un verb la mod personal. În regenta acesteia se poate afla un termen corelativ exprimat fie prin locuțiunile adverbiale *de aceea, de asta* sau *pentru aceea*, fie prin adverbul *anume*.

Exemplu: Ca să înveți mai bine,/ *de aceea* te încurajez.

Propoziția circumstanțială de scop poate fi introdusă prin:

- **Conjuncțiile**: *ca să* și *de*

Elevii merg la școală/ *ca să* învețe.

A venit/ *de* mi-a spus o poveste.

- **Locuțiunile conjuncționale** *în/cu scopul să, pentru ca să*

A tăcut/ *pentru ca să* n-o mai întrebe ceva.

Observații:

1. În vorbirea populară, propozițiile circumstanțiale de scop conțin anumite elemente de legătură, precum: *să nu care cumva să, ca nu cumva să*.

Exemplu: A învățat bine lecția,/ *să nu care cumva să* nu știe răspunsurile.

2. Pentru a face diferența între propoziția circumstanțială de scop și cea de cauză, reținem următoarele:

- acțiunea din propoziția circumstanțială de cauză precedă acțiunea din regentă
- acțiunea din propoziția circumstanțială de scop îi urmează acțiunii din regentă

Exemple:

De aceea mergi la școală/ pentru că ai de lucru la proiect. (CC)

De aceea mergi la școală,/ pentru ca să lucrezi la proiect. (CS)

Reguli de punctuație

Propoziția circumstanțială de scop stă, de regulă, după regentă și nu se izolează de aceasta prin virgulă.

Exemplu: A venit colega mea/ ca să lucrăm la proiect.

Când se află înaintea regentei, propoziția circumstanțială de scop se desparte prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Ca să lucrăm la proiect,/ de aceea a venit colega mea.

6. **Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională**

În cadrul unei fraze, propoziția subordonată condițională indică o condiție de care depinde realizarea unei acțiuni menționate în propoziția regentă.

Exemplu: Aș fi liniștit / *dacă ai învăța bine*.

Termenii regenți ai unei propoziții subordonate condiționale pot fi:

- **verbe la moduri personale**

Exemplu: Dacă ești cuminte,/ mergem în parc.

- **locuțiuni verbale**

Exemplu: Mi-aș aduce aminte de ea/ dacă aș avea o memorie bună.

Propoziția subordonată condițională poate fi introdusă prin:

- **Conjuncțiile**: *dacă, de, să*

Să fi învățat tu atât de bine,/ ai fi câștigat concursul.

- **Locuțiunile conjuncționale**: *în caz că, în caz de* și *de unde + nu*, în cadrul propozițiilor eliptice de predicat

În caz că nu ajung la timp,/ ne întâlnim în altă zi.

- **Adverbul** *când* (cu valoare de conjuncție)

Nu ies afară/ *când* plouă.

- **Raportul de subordonare prin juxtapunere**

Nu muncești,/ nu mănânci. (Dacă nu muncești,/ nu mănânci.)

Observații:

a. Anumite propoziții subordonate condiționale pot avea nuanță cauzală, dacă acțiunea din cadrul lor este reală.

Exemplu: Nu te îngrijora cu privire la test / dacă știi bine lecția.

Dacă acțiunile din subordonata condițională şi din regentă au loc, subodonata devine cauzală, chiar păstrând conjuncția *dacă*.

Exemplu: Dacă am știut bine lecția, / am luat nota zece.

b. Unele subordonate condiționale au nuanță de completivă indirectă.

Exemplu: Aș fi încântată / să te știu în siguranță. (dacă ești în siguranță)

c. În cazul în care propoziția regentă este coordonată cu o altă propoziție, condiționala va fi poziționată adesea între regentă și conjuncția care o introduce.

Un exemplu pentru această situație îl constituie chiar introducerea tipică a basmelor românești:

A fost odată ca niciodată, / că / *dacă* n-ar fi, / nu s-ar povesti.

d. Conjuncția *dacă* nu indică în mod obligatoriu introducerea unei subordonate condiționale.
e. Dacă regent al subordonatelor este fie verbul *a însemna,* fie verbul *a fi,* cu valoare impersonală, acestea vor fi subiective, nu condiționale.

Exemplu: Dacă am tăcut, / *înseamnă* că nu am avut nimic de spus.

- Dacă propoziția regentă este o propoziție interogativă sau una retorică, propozițiile subordonate vor fi cauzale.

Exemplu: Dacă nu cunoști situația, / de ce exprimi un punct de vedere?

Reguli de punctuație

Când propoziția subordonată condițională se află în fața regentei, ea se desparte prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Dacă aș ști despre ce este vorba, / aș reacționa.

Când propoziția subordonată condițională se află după regentă, iar la finalul regentei se găsește un complement circumstanțial, condiționala nu se desparte de regenta sa prin virgulă.

Exemplu: Aș fi venit chiar acum / *dacă* nu m-ar fi așteptat mama acasă.

7. Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă

Propoziția subordonată concesivă indică un context care ar fi putut împiedica desfășurarea acțiunii sau existența trăsăturii exprimate fie de verbul, fie de adjectivul determinat.

Exemplu: Cu toate că am încercat,/ decizia lui era de neclintit.

Termenii regenți ai propoziției subordonate concesive pot fi:

- Verbe

Cu toate că *a învățat*,/ nu a luat notă mare la examen.

- Adjective

Eu sunt *obosit*,/ deși am dormit mult.

Propoziția concesivă poate fi introdusă prin:

- conjuncții sau locuțiuni conjuncționale

Cu toate că știa răspunsul,/ nu a vorbit.

De vorbești sau nu,/ tot nu vei fi ascultat.

Observație:

Propozițiile concesive introduse prin conjuncțiile *dacă, de, să* au nuanță condițională. Pentru a face diferența între cele două tipuri de subordonate, se utilizează în structura propoziției regente adverbele corelative *tot* și *totuși*.

- pronume și adjective pronominale nehotărâte: *orice, oricare, oricâte/oricâți*

Oricâte încercări ar fi făcut,/ tot nu reușea.

- adverbe relative: *cât, oricât, oricum*

Oricât de leneș era,/ făcea totuși munca necesară.

Observații:

1. Propozițiile concesive au adesea în regentele lor adverbele corelative *tot*sau *totuși*.

Oricât de naiv era,/ tot nu credea orice.

2. Locuțiunea conjuncțională *măcar să* nu introduce numai propoziția subordonată concesivă. Aceasta poate introduce, de asemenea, o propoziție principală sau secundară.

Ar fi putut/ măcar să-i vorbească.

3. Nu este ideală corelarea propoziției subordonate concesive cu conjuncțiile coordonatoare *dar* și *însă*.

Reguli de punctuație

Propoziția subordonată concesivă este poziționată, de regulă, înaintea regentei, despărțindu-se prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Cu toate că îmi plac piersicile,/ nu cumpăr niciuna.

Dacă, în schimb, regenta este puternic accentuată, atunci propoziția subordonată concesivă stă după aceasta, iar cele două se despart prin virgulă.

Exemplu: Am ajuns mai devreme,/ deși trenul a plecat la timp.

8. **Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă**

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă indică urmarea sau rezultatul unei acțiuni sau caracteristici menționate în cadrul propoziției regente.

Exemplu: M-am supărat atât de tare/ încât am plâns.

Termenii regenți ai propoziției subordonate circumstanțiale consecutive pot fi, după cum urmează:

- **verbe**

Am vorbit atât/ încât am răgușit.

- **adjective**

Eram atât de *răgușit*/ încât nu puteam vorbi.

- **adverbe** (adesea acompaniate de adverbele sau locuțiunile adverbiale relative: *așa, atât, astfel, în așa fel*)

Vorbea în așa fel/ încât toți ascultau cu atenție.

Propoziția subordonată consecutivă se introduce prin conjuncțiile:

- *încât, încât să*
- *de*
- *că*
- *ca să*
- *să*

Acestea sunt, de regulă, însoțite de adverbele corelative: *așa, atât, astfel, în așa fel*.

Exemple: Fata era așa de frumoasă/ *încât* nu-și putea lua ochii de la ea.

Erai prea concentrat/ *ca să* îți distrag atenția.

Observații:

a. Când întâlnim adverbul *prea* în propoziția principală, cea subordonată va fi introdusă prin conjuncția compusă *ca să*.
b. Câteodată, elementul de relație dintr-o frază formează, alături de conjuncție, o locuțiune conjuncțională consecutivă (*așa că, astfel încât*).

Exemplu: Nu m-am pregătit pentru examen,/ *așa că* nu l-am luat.

c. Atenție la conjuncția *de*, care intră adesea în compoziția consecutivelor subordonate ale unei propoziții interogative!

Exemplu: Ce ai făcut,/ *de* ai uimit pe toată lumea?

Reguli de punctuație

Propoziția subordonată consecutivă se poziționează întotdeauna după regenta ei și se desparte de aceasta prin virgulă.

Exemplu: Vorbește în așa fel,/ *încât* să te înțeleagă toți.

Greșeli frecvente

Aici vei găsi unele dintre cele mai importante reguli gramaticale pe care trebuie să le ai în vedere pentru a scrie corect în limba română.

Profesorii noștri ți-au pregătit exemple pentru cele mai comune greșeli de gramatică și cum pot fi acestea evitate.

Voiam/Vroiam

Conform DOOM 2005 verbul „a vroi” nu există. Prin urmare, forma de imperfect, persoana I, numărul singular și plural pentru verbul „a voi” este „voiam”, și nu „vroiam”, care este un amestec al celor două verbe, și deci, o variantă greșită.

A face/ A zice la modul imperativ, forma negativă, persoana a II-a, singular

Se formează cu ajutorul negației „nu” plus forma de infinitv „a face”/ „a zice”. Prin urmare, corect vom spune: „Nu face!”/ „Nu zice!”

Să aibă/ Să aibe?

Corect vom spune „să aibă”, și nu „să aibe”!

Exemplu: O să aibă timp să învețe.

Abea/ Abia?

Corect vom spune: „De-abia aștept să vii la mine”.

Greșit: „de-abea”.

Albaștrii/ Albaștri

Forma corectă de plural este „albaștri”, cu un singur „i”.

Atunci când se află în fața substantivului, poate să apară cu doi „i”, dacă preia articolul substantivului

Exemplu: ochii ei albaștri și albaștrii ei ochi

A apare/ A apărea

Forma corectă de infinitiv a verbului este „a apărea”.

Conjugarea verbului „a apărea” la viitor cunoaște următoarele forme:

Eu voi apărea

Tu vei apărea

El/Ea va apărea

Noi vom apărea

Voi veți apărea

Ei/Ele veți apărea

Forma „va apare” este greșită!

Așează/ Așază

După „ș” și „j” în rădăcina cuvântului se scrie și se pronunță „așază”.

Prin urmare, corect este: „El **așază** cartea pe masă”; și NU „El **așează** cartea pe masă”.

Care/ Pe care?

Renunțarea la prepoziția „pe” în vorbirea curentă constituie o greșeală frecventă. Prin urmare, corect este : „Fata **pe care** o vezi este vecina mea”; și **NU** „Fata **care** o vezi este vecina mea”.

Datorită/ Din cauza

Prepoziția „din cauza” se folosește întotdeauna în construcții negative, pe când prepoziția „datorită” sau „grație” se folosește în enunțuri care au un sens pozitiv.

Prin urmare, vom spune: „Nu am venit la școală **din cauza răcelii**”;
și **NU** „**datorită** răcelii”, pentru că sensul enunțului este negativ.

Se crează/ Se creează

Pentru modul indicativ, timpul prezent, avem următoarea conjugare a verbului:

Eu creez

Tu creezi

El/ Ea creează

Noi creăm

Voi creați

Ei/ Ele creează

Forma „creem” este greșită!

Maxim/ Maximum

Folosim forma „maxim” atunci când este adjectiv **(nivelul maxim al apei)** sau substantiv (**acest maxim al respectului**)

Folosim forma „maximum” atunci când este substantiv (**a fost un maximum de 10 grade**), sau adverb (**maximum două ore**).

Sorei/ Surorii

Substantivul feminin, *soră*, la genitiv-dativ se formează pornind de la forma de plural:

o soră – două surori (unei surori)

Prin urmare, corect vom spune: „Îi mulțumesc **surorii** mele pentru tot!”.

Atunci când sensul cuvântului *soră* este de *infirmieră*, forma de genitiv-dativ este „sorei”.

Exemplu: Am dat halatul **sorei** medicale.

Nici o/ Nicio

Atunci când este adjectiv pronominal negativ, corect vom scrie „nicio”.

Dacă „nici” este conjuncție, iar „o” este numeral, construcția se scrie în două cuvinte: „nici o”. Ca un sfat, dacă „nici” se repetă în cadrul aceleiași propoziții, grupul se scrie separat.

Exemplu: Nu am luat **nicio** notă azi.

Nu am luat **nici un** pix, nici mai multe.

Regula se păstrează și în cazul lui „niciun”/ „nici un”!

Cum articulăm substantivele?

- Substantivele masculine care au forma nearticulată de plural terminată în „ii” se scriu cu *trei i* la plural, forma aticulată:

Exemplu: copii – copii*i*

- Substantivele cu forma articulată de genitiv-dativ, de tipul „casă”, „grădină” se formează prin adăugarea articolului „i” la forma de genitiv-dativ, nearticulat.

Exemplu: „casei”, „grădinii”.

Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe

- Dacă vocala e urmată de o singură consoană, aceasta trece la silaba următoare.

Exemplu: o-ră

- Două consoane aflate între două vocale la despărțirea în silabe trec prima la silaba dinainte și a doua în următoarea silabă.

Exemplu: mun-te

- Trei sau mai multe consoane între două vocale la despărțirea în silabe trec prima la prima silabă, iar celelalte în silaba următoare.

Exemplu: mon-stru

- Două vocale alăturate trec, la despărțirea în silabe prima în prima silabă, iar a doua în următoarea silabă.

Exemplu: po-e-zi-e

- Dacă avem grupurile *lpt, mpt, ncș, nct, ncț, rct, rtf, stm, ndv*, despărțirea în silabe se face după a doua consoană din acest grup.

Exemplu: sanc-ți-u-ne

Formele verbului „a fi" la modul imperativ sunt

Forma afirmativă:

Fii bun!

Fiți buni!

Forma negativă:

Nu fi rău!

Nu fiți răi!

Observație: atunci când „a fi" apare ca verb auxiliar, se scrie cu un singur „i"

Exemplu în care apare auxiliarul „a fi", la modul conjunctiv, timpul perfect:

Eu să fi spus

Tu să fi spus

El/ Ea să fi spus

Noi să fi spus

Voi să fi spus

Ei/ Ele să fi spus

O dată/ Odată

Atunci când valoarea morfologică este de adverb de timp, scriem „odată” legat, având sensul de *cândva, odinioară.*

Dacă ne referim la numeral adverbial, care are echivalent cifra 1, în vom scrie dezlegat (o dată).

Atunci când ne referim la data din calendar și este ca parte de vorbire un substantiv, vom scrie dezlegat (o dată)

Exemplu: A fost odată ca niciodată

Am fost la mare o dată, nu de două ori

Vom merge la mare într-o altă dată.